

BUDSJETTNEMNDEN FOR JORDBRUKET

REFERANSEBRUKSBEREGNINGER 2014

Beregninger basert på driftsgranskingene

REGNSKAPSTALL FOR 2012

FRAMREGNEDE TALL FOR 2013 OG 2014

AVGITT
JUNI 2014

Innholdsfortegnelse

	Side
HOVEDRESULTATER.....	1
1 INNLEDNING.....	3
1.1 Generelt.....	3
1.2 Historisk om utviklingen av referansebruk.....	4
1.3 Referansebrukene og totalkalkylen for jordbruket.....	5
1.4 Årets referansebruksberegninger.....	5
2 PRINSIPPER FOR REFERANSEBRUKSBEREGNINGER BASERT PÅ DRIFTSGRANSKINGENE.....	9
2.1 Bygd på driftsgranskingene.....	9
2.2 Tilskuddsberegning.....	9
2.3 Registrert arbeid og kapital.....	9
2.4 Nærmere om avskrivningsprinsippets betydning.....	10
2.5 Nærmere om investeringstidspunktets betydning.....	11
2.6 Gjeldsandeler.....	13
2.7 Leid arbeid/arbeidsgiveravgift.....	13
3 FRA DRIFTSGRANSKINGSBRUK TIL REFERANSEBRUK.....	15
3.1 Generelt.....	15
3.2 Arbeidsforbruk.....	15
3.3 Normalisering av avlingsnivået for korn og poteter.....	15
3.4 Avlingsnivået for øvrige vekster.....	16
3.5 Verdiendring på buskap og varelager.....	17
4 VOLUMFRAMREGNING PÅ REFERANSEBRUKENE.....	19
4.1 Beregningsmetode og forutsetninger.....	19
4.2 Skift i volumutviklingen.....	21
4.3 Resultat av volumframregningen på referansebrukene.....	21
5 PRISER PÅ ENKELTE POSTER PÅ REFERANSEBRUKENE.....	25
5.1 Korn.....	25
5.2 Poteter.....	25
5.3 Melkeprisen.....	25
5.4 Kjøtt.....	26
5.5 Ull.....	27
5.6 Annet.....	27
6 TILSKUDD.....	29
6.1 Pristilskudd.....	29
6.1.1 Grunntilskudd.....	29
6.1.2 Distriktstilskudd melk.....	29
6.1.3 Distriktstilskudd kjøtt og egg.....	30
6.1.4 Kvalitetstilskudd storfekjøtt.....	31
6.2 Driftstilskudd per foretak.....	32
6.3 Tilskudd til husdyr.....	32

	Side
6.4 Refusjon av avløserutgifter ved ferie og fritid.....	34
6.5 Refusjon av avløserutgifter ved sykdom mv.	34
6.6 Areal- og kulturlandskapstilskudd.....	35
6.7 Tilskudd til dyr på beite.....	38
6.8 Bunnfradrag.....	39
7 FRAMREGNINGSGRUNNLAG.....	41
7.1 Oversikt.....	41
7.2 Årgangsindekser.....	44
7.3 Leid arbeid.....	45
7.4 Tilskudd.....	45
8 BEREGNINGSGRUNDLAG.....	47
8.1 Vederlag til arbeid og egenkapital per årsverk.....	47
8.2 Økologisk melkeproduksjon.....	66
8.3 Samdrifter i melkeproduksjon.....	68
8.4 Analyse av kombinerte produksjoner.....	71
8.5 Sammenligning av resultatene i referansebrukssystemet med resultatene fra normaliserte regnskaper.....	73

Hovedresultater

Tabellen nedenfor viser det beregnede vederlaget til arbeid og egenkapital per årsverk, inklusive beregnet inntektsverdi av jordbruksfradraget, og det beregnede helårsutslaget av jordbruksoppgjøret 2014 på vederlaget for de enkelte referansebrukene.

Tabell 1 Vederlag til arbeid og egenkapital, inklusive beregnet inntektsverdi av jordbruksfradraget (før skatt). Framregning inklusive volumframregninger fra regnskapsåret 2012. Kr per årsverk

	Årsverk	2012	2013	2014 ¹	Fullt utslag av oppgjør ²
1 Melk og storfeslakt, 24 årskyr. Landet	1,945	314 900	315 200	335 700	10 700
2 Korn, 337 dekar korn. Landet	0,426	164 900	218 700	183 500	-3 900
3 Sau, 153 vinterføra sauer. Landet	1,297	199 300	223 800	248 600	14 600
4 Melkeproduksjon geit, 115 årsgeiter. Landet	1,777	325 300	329 300	348 700	9 400
5 Svin og korn, 50 avlssvin + 357 dekar korn. Landet	1,699	321 100	251 700	227 400	-7 900
6 Egg og planteprodukter, 7 008 høner + 256 daa korn. Landet	1,570	426 100	329 900	257 200	-4 900
7 Poteter og korn, 130 daa poteter + 429 daa korn. Landet	1,447	437 200	482 100	472 200	27 500
8 Storfeslakt/ammeku, 29 ammekyr. Landet	1,242	250 200	282 400	306 300	10 600
9 Frukt og bær, 50 dekar frukt og bær. Landet	1,895	291 400	335 700	330 900	10 200
10 Fjorfejøtt og planteprodukter, 96 878 fjorfeslakt. Landet	1,117	410 800	443 900	400 200	39 000
11 Økologisk melk og storfeslakt, 23 årskyr. Landet	1,985	336 200	336 000	350 000	17 100
12 Melk, de 1/3 minste melkebrukene, 13 årskyr. Landet	1,586	266 200	269 500	286 300	2 800
13 Melk, de 1/3 største melkebrukene, 37 årskyr. Landet	2,286	345 200	342 500	367 300	24 500
14 Melk, de 25 største melkebrukene, 54 årskyr. Landet	2,416	390 200	383 200	410 500	42 000
15 Melk og storfeslakt, 26 årskyr. Østlandets flatbygder	2,070	339 800	339 900	359 700	12 300
16 Melk og storfeslakt, 22 årskyr. Østlandets andre bygder	1,920	320 600	322 600	343 300	12 300
17 Melk og storfeslakt, 34 årskyr. Agder/Rogaland, Jæren	1,836	376 700	368 400	395 600	19 000
18 Melk og storfeslakt, 20 årskyr. Agder/Rogal., andre bygder	1,704	287 900	288 800	309 200	10 200
19 Melk og storfeslakt, 22 årskyr. Vestlandet	1,931	291 100	291 500	311 000	8 900
20 Melk og storfeslakt, 26 årskyr. Trøndelag	2,064	310 600	311 300	331 100	13 700
21 Melk og storfeslakt, 23 årskyr. Nord-Norge	1,951	321 800	322 300	343 600	19 400
22 Korn, < 400 dekar korn (228 dekar korn). Østlandet	0,331	34 100	77 000	47 100	2 600
23 Korn, de 20 største kornbrukene, 707 daa korn. Østlandet	0,727	326 800	390 500	351 400	2 200
24 Korn og svin, 320 dekar korn + 26 avlssvin. Trøndelag	1,009	385 600	349 100	332 600	-10 500
25 Sau, 133 vinterføra sauer. Vestlandet	1,437	153 600	169 300	189 100	8 900
26 Sau, 155 vinterføra sauer. Nord-Norge	1,132	274 500	306 100	336 000	17 600
27 Sau, de 25 største sauebrukene, 257 v.føra sauer. Landet	1,690	254 000	288 200	315 300	41 000
28 Samdrift melkeproduksjon, 43 årskyr. Landet	2,633	368 500	365 900	391 100	32 400

1) Før utslaget av jordbruksoppgjøret 2014 er regnet inn i resultatene for året 2014

2) Fullt utslag for kalenderåret 2015 (helårsvirkning av oppgjøret) med oppgjørets forutsetninger for pris- og kostnadsvekst i 2015 (jf. tabell 7.1)

1 Innledning

1.1 Generelt

Referansebruksberegningene er beregninger på bruksnivå for ulike produksjoner, bruksstørrelser og områder. Hensikten med beregningene er blant annet å vise inntektsutviklingen og å beregne virkninger av endringer som følge av jordbruksoppgjørene. Referansebruksberegningene er en del av grunnlagsmaterialet til jordbruksforhandlingene.

Fra og med 2001 bygger beregningene på driftsgranskingene med registrerte tall. Materialet er først gruppert etter produksjoner. Deretter er det oppdelt etter distrikt og struktur. Referansebrukene er ikke direkte sammenlignbare med referansebruksberegninger gjort tidligere enn 2001. Sammenligning mellom referansebruksberegninger med ulikt utgivelsesår må også frarådes, først og fremst fordi det er utskifting av deltakerbruk bak referansebruk og dernest fordi det enkelte år er endret på utvalgskriteriene og nummerering for noen referansebruk.

Om bakgrunnen for omleggingen fra 2001 siterer vi fra St.meld. nr. 19 (1999–2000) «Om norsk landbruk og matproduksjon» der det står følgende:

«Referansebrukssystemet erstattet etter St.prp. nr. 8 (1992–1993) det tidligere modellbrukssystemet. Referansebrukene gir grunnlag for å vurdere effektene av virkemiddelbruken innenfor jordbruket for ulike bruksgrupper, distrikter og produksjoner. Til tross for de forenklingene dette medførte, benyttes det i dag betydelige ressurser på å omarbeide deler av og supplere driftsgranskingsmaterialet. Det er også betydelig usikkerhet knyttet til normeringen av arbeid og kapital som skjer ved utarbeidelsen av referansebrukene i dag. For å forenkle systemet ytterligere og i større grad å analysere forskjeller i inntektene innenfor og mellom produksjoner og regioner, foreslås det at man nytter grupper av bruk i driftsgranskingsmaterialet mest mulig direkte uten normering av arbeid og kapital. En viktig forbedring med en slik omlegging vil være at man sikrer et større datatilfang bak tallmaterialet.»

Det er etter dette nyttet grupper av jordbruksbedrifter i driftsgranskingsmaterialet mest mulig direkte, uten normering av arbeid eller kapital.

Det er grunn til å understreke at referansebrukene ikke representerer hele jordbruket. Mange jordbruksbedrifter kan ha en produksjon som er dekket av referansebruksberegningene, men de vil likevel ikke kjenne seg igjen i referansebruksberegningene fordi en selv for eksempel har et annet produksjonsomfang, et annet investeringsomfang eller et annet investeringsår enn det gjennomsnittet et referansebruk viser.

Budsjettnemnda gjorde i 2011 nærmere vurderinger av situasjonen for store melkeproduksjonsbruk som har investert i nyere tid. Referansebrukene 12, 13 og 14 ble gitt nye utvalgskriterier. Dette førte til at både referansebruk 13 og 14 fikk økt årskuttall i forhold til tidligere års beregninger. Samdrifter ble tatt inn som et nytt referansebruk 28.

Til årets beregninger har Budsjettnemnda hatt en gjennomgang av referansebrukene med korn med hensyn til representativitet og størrelse. Nemnda vurderte

både ulike alternative utvalgsriterier for og eventuelle endringer i antallet av referansebrukene med korn. Datagrunnlaget (driftsgranskingsmaterialet) gir imidlertid begrensninger for hva som er mulig. Nemnda vedtok å beholde referansebrukene 2 og 22 uendret, og å endre utvalgsriteriene for referansebruk 23 til å omfatte de 20 største kornbrukene på Østlandet.

I underkapittel 8.4 er det i år satt inn en liten vurdering av tre referansebruk med kombinerte produksjoner, for å belyse hvilken betydning hver produksjonsgren har.

I årets beregninger er referansebruksinndelingen og rekkefølgen på referansebrukene uendret i forhold til fjorårets beregninger. Årets referansebruk er beskrevet i underkapittel 1.4.

Detaljerte beregninger for de enkelte referansebruk er ikke gjengitt i denne publikasjonen. En har valgt å presentere bare noen få sentrale resultatmål. For spesielt interesserte vil mer detaljerte beregningsresultater bli å finne på NILFs internettsider. Tallene for 2014 viser budsjetterte tall før jordbruksforhandlingene, dersom annet ikke er sagt. I tabell 8.14 er vist fullt utslag (helårsvirkning) av jordbruksoppjøret i 2014.

1.2 Historisk om utviklingen av referansebruk

Som følge av Stortingets vedtak den 1. desember 1975 «Om inntektsopptrappingen i landbruket», ble det et utvidet behov for å kunne sammenligne inntektsnivået i landbruket med inntektsnivået i industrien. Fra før av hadde en total kalkylen for jordbruket, som viser det totale inntekts- og kostnadsnivået i næringen. Men behovet ble nå utvidet til å gjelde de forskjellige produksjoner, bruksstørrelser og distrikter. Problemene omkring registreringen av inntektsnivået i landbruket ble tatt opp i St.meld. nr. 14 (1976–77) «Om landbrukspolitikken» og i St.meld. nr. 80 (1978–79) «Om inntekt og levekår i landbruket».

En av de viktigste oppgavene Budsjettneemnda ble pålagt i de nevnte Stortingsdokumentene, var å utforme et sett av modellbruk og beregne årsverksinntekten på disse i samsvar med de retningslinjer som ble gitt i dokumentene. Videre å beregne et sammenveid gjennomsnitt av årsverksinntekten i modellbrukssystemet på grunnlag av en sammenveidingsmodell med beregnede vektall for den enkelte modell.

Formålet med modellbrukene var å ha et måleinstrument som viste inntektene i jordbruket i forskjellige produksjoner, bruksstørrelser og distrikter, og som kunne brukes til å sammenligne gjennomsnittlig inntektsnivå med gitte normer for effektivitet i jordbruk og industri.

Navnebyttet til referansebruksberegningene fra 1993 markerer et skille i bruken av materialet. Det var en tilpassing av de tidligere modellbruksberegningene etter de retningslinjer som St.prp. nr. 8 (1992–1993) satte. Sammenveid modellbruksinntekt blir ikke lenger nytt til sammenligning av inntektsnivå og -utvikling i jordbruket med andre grupper, og ble derfor tatt ut av referansebruksberegningene. Likeledes ble kalkylemodellene, som var med i modellbrukssystemet først og fremst for beregning av sammenveid inntekt, tatt ut.

Grunnlaget for referansebrukene i perioden 1993–2000 var som for de tidligere modellene, et utvalg av bruk fra regnskapsundersøkelsene ved NILF. Bakgrunns materialet for hvert referansebruk var 15–25 utvalgte driftsgranskingsbruk i driftsgranskingsmaterialet sammenfattet i basismodeller. Budsjettneemnda justerte

basismodellene etter prinsipper som var trukket opp for utarbeidelse av referansebrukene, og regnet fram materialet til det år forhandlingene fant sted.

Referansebrukene fra 1993 til 2000 nyttet i større grad enn modellbrukene, registrerte tall direkte uten normering eller annen justering. Men det ble fremdeles gjort enkelte justeringer i forhold til basismaterialet og fortsatt ble både arbeidsforbruket og kapitalen normert i beregningene.

Fra 2001 ble det i realiteten gjort et større brudd i referansebruksberegningene enn i 1993 selv om navnet denne gangen ikke ble endret. Referansebrukene ble lagt om i tråd med St.meld. nr. 19 (1999–2000). Det innebærer at man nytter grupper av jordbruksbedrifter i driftsgranskingsmaterialet mest mulig direkte uten normering av arbeid eller kapital. Ingen referansebruk er direkte sammenlignbare med referansebrukene en hadde fram til og med 2000.

1.3 Referansebrukene og totalalkylen for jordbruket

Både på referansebrukene og i totalalkylen for jordbruket er beregningene gjort ved den faktiske markedssituasjonen. Totalalkylen omfatter hele jordbruket, mens referansebrukene dekker et utvalg av produksjoner, bruksstørrelser og geografiske områder. Inntektsutviklingen målt ved referansebrukene kan ikke uten videre sammenlignes med materialet i totalalkylens normaliserte regnskaper. Blant annet er referansebrukene volumfaste og fanger dermed ikke opp produsentenes tilpasninger i framregningsperioden, og heller ikke den del av produktivitetsutviklingen som skyldes endringer i bruks- og besetningsstørrelser og endringer i bruksstrukturen (strukturutviklingen) ellers. Det er gjort egne volumframregninger for å ta hensyn til volumtilpasninger som i praksis vil skje i framregningsperioden (se kapittel 4). I totalalkylens normaliserte regnskaper kommer alle effekter av produktivits- og strukturutviklingen til uttrykk. I totalalkylen inntektsføres også en del statstilskuddsposter som ikke gir inntektsvirkning på referansebrukene. For nærmere omtale av årsaker til forskjeller mellom referansebruksberegningene og totalalkylens normaliserte regnskaper viser en til underkapittel 8.5.

1.4 Årets referansebruksberegninger

Beregningene omfatter 28 referansebruk presentert i de to tabellene 1.1 og 1.2 nedenfor.

Til årets beregninger har Budsjettnemnda hatt en gjennomgang av referansebrukene med korn med hensyn til representativitet og størrelse. Nemnda vurderte både ulike alternative utvalgsriterier for og eventuelle endringer i antallet av referansebrukene med korn. Datagrunnlaget (driftsgranskingsmaterialet) gir imidlertid begrensninger for hva som er mulig. Nemnda vedtok å beholde referansebrukene 2 og 22 uendret, og å endre utvalgsriteriene for referansebruk 23 til å omfatte de 20 største kornbrukene på Østlandet.

I 2011 ble det tatt inn ett nytt referansebruk, referansebruk 28 «Samdrift melkeproduksjon». Dette referansebruket er gruppen av de rene melkesamdriftene i driftsgranskingsmaterialet. I 2007 ble det tatt inn et kapittel med noen resultater fra en analyse av driftsøkonomien i samdrifter i norsk melkeproduksjon som i sin helhet bygget på NILF-notat 2007-3 «Samdrifter i melkeproduksjon 2005». Selv om det nå

er tatt inn et eget referansebruk med melkesamdriftene, er det nevnte kapitlet beholdt og oppdatert med resultater fra «Driftsgranskingar i jord- og skogbruk. Rekneskapsresultat 2012», NILF 2013.

Det ble i 2011 også gjort endringer i utvalgskriteriene for referansebrukene 12–14. Referansebruk 12 og 13 består nå henholdsvis av de 1/3 minste og de 1/3 største melkebrukene i driftsgranskingsmaterialet. Referansebruk 14 består nå av de 25 største melkebrukene i driftsgranskingsmaterialet.

I 2007 ble det tatt inn to nye referansebruk, referansebruk 10 «Fjørfekjøtt og planteprodukter» og referansebruk 11 «Økologisk melk og storfeslakt». Kapitlet med en kort beskrivelse av gruppen av Debio-godkjente bruk med økologisk melkeproduksjon, er likevel beholdt.

Budsjettnemnda har valgt en gruppering i referansebruk med hovedinndeling etter produksjoner (tabell 1.1) og en videre inndeling etter geografi, struktur og driftsmåte av de tre driftsformene som har flest deltakerbruk i driftsgranskingene (tabell 1.2).

Referansebruksinndelingen og rekkefølgen på referansebrukene er uendret i forhold til fjorårets beregninger.

Tabell 1.1 Oversikt over referansebrukene. Produksjoner

Ref.bruk			Antall bruk
nr.	Produksjon og omfang	Område	i 2012
1	Melk og storfeslakt. 24 årskyr	Landet	320
2	Korn. 337 dekar korn	Landet	96
3	Sau. 153 vinterfôra sauer	Landet	100
4	Melkeproduksjon geit. 115 årsgeiter	Landet	21
5	Svin og korn. 50 avlssvin + 357 dekar korn	Landet	36
6	Egg og planteprodukter. 7 008 høner + 256 dekar korn	Landet	16
7	Poteter og korn. 130 dekar poteter + 429 dekar korn	Landet	16
8	Storfeslakt/ammeku. 29 ammekyr	Landet	39
9	Frukt og bær. 50 dekar frukt og bær	Landet	26
10	Fjørfekjøtt og planteprodukter. 96 878 fjørfe-slakt	Landet	15

Tabell 1.2 Oversikt over referansebrukene. Region, struktur og driftsmåte

Ref.bruk			Antall bruk
nr.	Produksjon og omfang	Område	i 2012
11	Økologisk melk og storfeslakt. 23 årskyr	Landet	28
12	Melk (de 1/3 minste brukene). 13 årskyr	Landet	107
13	Melk (de 1/3 største brukene). 37 årskyr	Landet	107
14	Melk (de 25 største brukene). 54 årskyr	Landet	25
15	Melk og storfeslakt. 26 årskyr	Østlandets flatbygder	25
16	Melk og storfeslakt. 22 årskyr	Østlandets andre bygder	47
17	Melk og storfeslakt. 34 årskyr	Agder og Rogaland, Jæren	20
18	Melk og storfeslakt. 20 årskyr	Agder og Rog. andre bygder	30
19	Melk og storfeslakt. 22 årskyr	Vestlandet	70
20	Melk og storfeslakt. 26 årskyr	Trøndelag	68
21	Melk og storfeslakt. 23 årskyr	Nord-Norge	60
22	Korn. < 400 dekar korn (228 dekar korn)	Østlandet	57
23	Korn (de 20 største brukene). 707 daa korn	Østlandet	20
24	Korn og korn/svin. 320 dekar + 26 avlssvin	Trøndelag	27
25	Sau. 133 vinterfôra sauer	Vestlandet	24
26	Sau. 155 vinterfôra sauer	Nord-Norge	20
27	Sau (de 25 største brukene). 257 v.f. sauer	Landet	25
28	Samdrift melkeproduksjon. 43 årskyr	Landet	31

Årets beregninger er basert på regnskapsmateriale fra 2012. Basisåret i beregningene er 2012, og disse tallene er som regel regnet fram til 2013 etter registrert prisutvikling i total kalkylen for tilsvarende poster. Framregningen til 2014 er tilsvarende basert på budsjetterte priser i total kalkylen. Alle mengder er holdt konstante i framregningsperioden og uttrykker dermed utviklingen for produsenter med uendret produksjonsomfang i framregningsperioden. Framregning er også gjort for å ha et oppdatert grunnlag for å beregne utslag når volumframregninger fra regnskapsåret 2012 er inkludert.

For å få et mest mulig stabilt materiale, har det vært et mål at referansebrukene bygger på mange faktiske bruk. For å få flere viktige produksjoner representert, har en akseptert at enkelte referansebruk tas med selv om de bygger på relativt få driftsgranskingsbruk.

Referansebruksinndelingen er naturligvis preget av hva som er mulig ut fra grunnlagsmaterialet. Ved inndelingen er det lagt mest vekt på produksjoner (tabell 1.1). Geografi er prioritert framfor struktur ved den videre inndelingen av produksjoner i referansebruk (tabell 1.2).

Ut over de produksjonene som er nevnt i tabellene ovenfor, kan referansebrukene ha tilleggsproduksjoner med et relativt mindre omfang. Slike tilleggsproduksjoner kan iblant være en del av forklaringen på utslaget som framkommer på resultatmålet.

Et vedlegg med detaljerte beregninger for de enkelte referansebruk er ikke lagt ved i denne publikasjonen, men er å finne på internettadressen:

http://www.nilf.no/budsjettmemnda_for_jordbruket/grunnlagsmateriale_til_jordbruksforhandlingene_1

2 Prinsipper for referansebruksberegninger basert på driftsgranskingene

2.1 Bygd på driftsgranskingene

Hovedformålet med driftsgranskingene er å presentere årlige resultater og den mer langsiktige utviklingen for økonomien på gardsbruk der inntekten fra jordbruket har et vesentlig omfang. Undersøkelsen er gjort med grunnlag i skatteregnskap og tilleggsopplysninger om areal, avlinger og arbeidsinnsats. Skatteregnskapene er innhentet fra om lag 900 jordbruksbedrifter som er spredt rundt i hele landet. Skatteregnskapene blir omarbeidet til driftsregnskap. Det er data fra driftsregnskapene som går inn i driftsgranskingene. Driftsgranskingene omfatter i hovedsak familiebruk med en arbeidsinnsats i jordbruket på ett årsverk eller mer.

Budsjettnemnda har lagt vekt på å benytte driftsgranskingsresultatene direkte så langt som mulig, men har likevel funnet det hensiktsmessig å normalisere kornavlinger og potetavlinger når arealet har et visst omfang (se underkapittel 3.3).

2.2 Tilskuddsberegning

Når en regner gjennomsnittlige tilskudd for grupper av jordbruksbedrifter i driftsgranskingene, vil ingen av driftsgranskingsbrukene som inngår, faktisk ha hatt disse gjennomsnittstilskuddene.

For framregningen er hvert referansebruk plassert i bestemte soner, og regnet fram med satsendringene som gjelder den valgte geografiske soneplasseringen. Framregningen av tilskuddene i selve referansebruksberegningene baseres så på den samme absolutte endringen.

Framregningen av tilskuddene reflekterer de regnskapsresultatene en vil forvente å få i de to framregningsårene.

2.3 Registrert arbeid og kapital

Driftsgranskingene viser registrerte størrelser for arbeid og kapital. Kapitalgodtgjøringen i driftsgranskingene er annerledes enn i totalkalkylen.

I driftsgranskingene er kapitalen verdsatt og avskrivningene kalkulert ut fra prinsippet om historisk kostnad. Dette samsvarer med hovedprinsippet i norsk regnskapslovgivning og praksis, og brukes også i skatteregnskap og finansregnskap. Kostnaden på anskaffelsestidspunktet aktiveres i driftsregnskapet med registrerte nominelle kroner og utgjør avskrivningsgrunnlaget. Det betyr at balansen ikke justeres for endringene som ellers skjer i pengeverdiene over tid. Spesielt i perioder med høy inflasjon, og spesielt for eiendeler med lang levetid, vil en med historisk kost få relativt lave verdifastsettelse i balansen. I driftsgranskingene brukes det lineær avskrivning over den enkelte eiendels forventede levetid. Det regnes med en

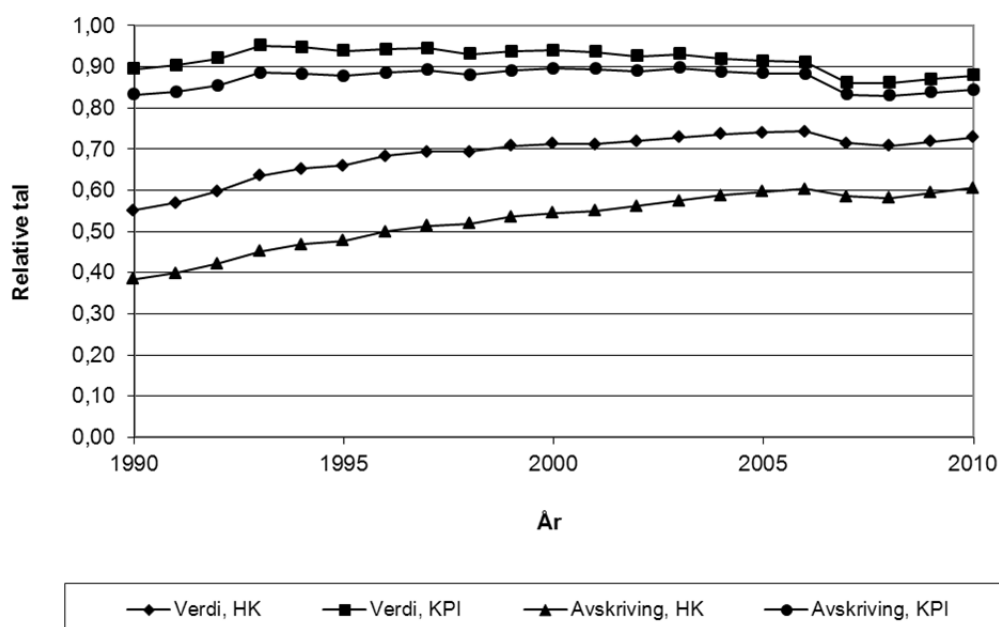
forventet levetid på 15 år for maskiner og biler, 20 år for grøfter og faste vanningsanlegg og 30 år for driftsbygninger.

Totalkalkylen for jordbruket er basert på en prisnivåjustert modell for verdsetting av kapital. Kapitalslitet (avskrivningene) blir da beregnet etter saldo prinsippet og med prisjustering i henhold til konsumprisindeksen.

Avskrivningene i referansebruksberegningene må forventes å bli lavere enn om en la samme prinsipp som i totalkalkylen til grunn. Rentekostnaden i referansebruksberegningene må forventes å bli høyere enn om en la samme prinsipp som i totalkalkylen til grunn.

2.4 Nærmere om avskrivningsprinsippets betydning

I figur 2.1 er illustrert betydningen av tre vanlige verdsettingsprinsipper.

Figur 2.1 Avskrivninger og bokført verdi for bygninger etter historisk kost (HK) og KPI-justering sammenlignet med gjenanskaffelsesverdi

Det er forutsatt jevne investeringer. Gjenanskaffelsesverdi, som er nasjonalregnskapets prinsipp, er satt til 1,00. I totalalkylen prisnivåjusteres kapitalen med prisutviklingen (konsumprisindeksen). For bygninger gir det verdier og avskrivninger på omtrent 90 prosent av det en ville fått med gjenanskaffelsesprinsippet. I skatteregnskap, driftsgranskingene og på referansebrukene verdsettes eiendeler til historisk kostnad. For bygninger som har lang levetid betyr historisk kost at regnskapsverdiene bare blir 60–70 prosent av gjenanskaffelsesverdien, mens avskrivningene kan bli halvparten av de to andre prinsippene. Utslagene blir forsterket om investeringene ikke er jevne, men gjennomgående er av eldre dato.

Valg av avskrivingsprinsipp har også betydning for hvordan kapitalen godtgjøres. På referansebrukene (som i skatteregnskapet) regner en med nominelle rentekostnader. I totalalkylen, der en prisnivåjusterer kapitalen hvert år, er det realrenten på lånt kapital som kostnadsføres. Når kapitalslitet er regnet i årets pengeverdi, oppstår det en prisstigningseffekt på den lånte delen av kapitalen. Denne «effekt av finansiering» inntektsføres for å finne realrenten.

2.5 Nærmere om investeringstidspunktets betydning

Når investeringene ikke er jevne, det er prisstigning og avskrivningene beregnes etter historisk investeringskostnad, har investeringstidspunktet stor betydning for tolkningen av regnskapsmessig resultat. Når det brukes lineære avskrivninger, som i driftsgranskingene og referansebrukene, kostnadsføres det samme beløpet hvert år i avskrivningsperioden. For bygninger avskrives investeringene med like beløp årlig i 30 år. På grunn av prisstigning vil referansebruk med stor forskjell i gjennomsnittlig investeringstidspunkt, kunne gi relativt store forskjeller i regnskapsførte avskrivninger for den samme bygningen. Denne forskjellen vil være større dersom avskrivninger føres etter saldoprinsippet.

Dette kan illustreres med et eksempel. En jordbruksbedrift bygger en driftsbygning med inventar til 5 mill. kr i år 2000. En annen bedrift bygger eksakt samme bygning ti år senere. I følge prisindeksen vil byggekostnaden ha økt med 47,7 prosent. Regnskapsført avskrivning (kostnad) i 2010 vil være nesten 80 000 kr høyere for foretaket med den nyeste, men identiske, driftsbygningen hvis det føres lineær avskrivning. Dersom avskrivningen gjøres etter saldoprinsippet, og veid gjennomsnittlig avskrivingsrate for bygning og inventar er 6 prosent, blir forskjellen om lag 145 000 kr.

Tabell 2.1 Illustrasjon av forskjell i regnskapsført avskrivning i år 2010 for to identiske bygninger, bygd i henholdsvis år 2000 og år 2010. Kr per foretak

	Bygd i år 2000	Bygd i år 2010	Differanse
Lineær avskrivning i år 2010	166 700	246 200	-79 500
Saldoavskrivning i år 2010	161 600	307 200	-145 600

Problemstillingen som er illustrert ovenfor, er generell for alle referansebrukene. Det betyr imidlertid mest i produksjoner der mange investeringer er gjort for forholdsvis lang tid tilbake. På referansebrukene kan dette illustreres for melkeproduksjon der materialet er stort nok til å inndele foretakene etter størrelse. I tabell 2.2 er derfor noen melkeproduksjonsbruk med ulik størrelse sammenlignet.

Inndeling etter størrelse vil med stor sannsynlighet samtidig innebære en systematisk sortering av investeringstidspunkt. Referansebruk nr. 12 med 13 årskyr har trolig eldre driftsbygning enn referansebruk nr. 14 med 54 årskyr. For å sammenligne reelle forskjeller i enhetskostnader burde investeringstidspunktet vært likt. Det foreligger ikke data som viser gjennomsnittlig investeringstidspunkt for de ulike referansebrukene. Investeringstidspunktet har stor betydning for å vurdere kostnaden per årsku ved ulikt driftsomfang. Ulike innslag av leasing, som gir stor skjevfordeling av regnskapsført kostnad ved kapitalutstyret over dets levetid, kan også bidra til variasjon.

Samtidig er det sannsynlig at bruk med hovedinvesteringen langt tilbake i tid, vil ha noe mindre rasjonelle driftsopplegg, slik at investeringstidspunktet også har betydning for registrert arbeidsforbruk. Tabell 2.2 viser vesentlig større fall i antall arbeidstimer per årsku enn i regnskapsførte kostnader. Investeringstidspunktets betydning for resultatmålet «vederlag til arbeid og egenkapital per årsverk» er derfor mindre enn om regnskapsførte avskrivninger per årsku og timer per årsku vurderes hver for seg.

Tabell 2.2 Regnskapsførte kostnader, arbeidsforbruk og driftsresultat for noen referansebruk med melk med forskjellig driftsomfang. Regnskapsåret 2012

	Referansebruksnummer			
	12	1	13	14
Antall årskyr	13	24	37	54
Sum avskrivninger, kr	83 596	145 475	233 437	351 310
Sum kostnader, kr	686 051	1 175 340	1 777 637	2 488 359
Sum arbeidstimer	2 927	3 588	4 217	4 457
Avskrivninger, kr per årsku	6 239	6 138	6 309	6 567
Sum kostnader, kr per årsku	51 198	49 592	48 044	46 511
Kostnader inkl. fam. arbeid og rentekrav på innsatt kapital, kr per årsku	84 245	72 934	66 180	61 384
Sum arbeidstimer per årsku	218	151	114	83
Vederlag til arbeid og egenkapital, kr	376 987	552 021	713 026	866 291
Vederlag til arbeid og egenkapital per årsverk, kr	237 629	283 857	311 959	358 606

Flere undersøkelser viser fallende kostnader per bås plass med økende driftsomfang. Avskrivninger per årsku i tabell 2.2 er derfor ikke som forventet. Dette illustrerer forskjeller i investeringstidspunkt mellom referansebrukene.

Kostnader inkludert verdsetting av familiens arbeid til 169 kr per time og verdsetting av innsatt kapital i jordbruket til 3 prosent rente, er også vist per årsku. Referansebruket med 13 årskyr har da en total kostnad per årsku som er 37 prosent høyere enn referansebruket med 54 årskyr.

2.6 Gjeldsandeler

Jordbrukets andel av gjeldsrenter og kår er beregnet ut fra brukets totale kostnader til gjeldsrenter og kår, etter samme forhold som jordbrukets andel av brukets totale eiendeler. I totale eiendeler inngår eiendeler knyttet til andre næringer enn jordbruk og private eiendeler. En har da regnet eiendeler som gjennomsnittet av inngående balanse og utgående balanse i regnskapsåret. Det er driftsgranskingenes registrerte tall basert på historisk kost som er lagt til grunn både for eiendeler i jordbruket og for eiendeler totalt.

2.7 Leid arbeid/arbeidsgiveravgift

I referansebruksberegningene er sosiale avgifter (arbeidsgiveravgift) en del av posten «leid arbeid». Denne posten er spesifisert under kostnader, men legges til igjen før utregning av resultatmålet «vederlag til arbeid og egenkapital per årsverk». Ved vurdering av vederlaget er altså leid arbeid og arbeidsgiveravgift behandlet etter samme prinsipp som i totalkalkylen, slik at det ikke skilles mellom leid arbeid og familiens arbeid ved beregning av inntektsnivået.

3 Fra driftsgranskingsbruk til referansebruk

3.1 Generelt

Alle referansebrukene framkommer i utgangspunktet som uveide gjennomsnitt av de driftsgranskingsbrukene som er tatt med i det aktuelle referansebruket. Referansebruksberegningene begrenser seg til jordbruksdelen av driftsgranskingene, det vil si at andre næringer og privatøkonomi ikke er behandlet.

Driftsgranskingene har, med unntak for arbeidstimer, ikke mengdeopplysninger på kostnadssiden. Oppsplittingen er på noen områder også mindre spesifisert enn på 1990-tallet, bl.a. ved at kraftfôr er samlet på en post.

3.2 Arbeidsforbruk

Antall årsverk på hvert referansebruk er beregnet ut fra uveide gjennomsnittlige registrerte arbeidsforbruk på de driftsgranskingsbrukene som inngår. Det regnes 1 845 timer i et årsverk.

3.3 Normalisering av avlingsnivået for korn og poteter

Avlingsnivået for korn og poteter slår mer direkte ut på inntekten enn det avlingsnivået for fôrvekstene vanligvis gjør. Korn og poteter vil også normalt være utsatt for større avlingsvariasjon fra år til år enn grovfôrvekstene. Kornavlingene på referansebrukene er normalisert ved å regne et rent aritmetisk gjennomsnitt over de 10 siste årene. Også potetavlingen på referansebrukene 7 og 10 er normalisert ved å regne et rent aritmetisk gjennomsnitt over de 10 siste årene.

Tabell 3.1 Beregnet normalårsavling for poteter på referansebruk 7 og 10 i 2012.
Kg/daa

Referansebruk nr.	Område	2012
7	Landet	2 491
10	Landet	2 024

I tabell 3.2 er de beregnede normalårsavlingene for korn for 2012 stilt opp. Avlingene er ikke normalisert når arealet for det enkelte kornslag er mindre enn 5 dekar, og avlingene er bare normalisert for kornslagene bygg, havre og hvete. Enkelte referansebruk som har litt mer enn 5 dekar ett eller få år i 10-årsperioden 2003–2012, er ikke normalisert.

Kornavlingene på referansebruk 11 «Økologisk melk og storfeslakt» er ikke normalisert. Dette referansebruket har delvis hatt svært lave beregnede avlingstall flere år i 10-årsperioden og i enkelte år mangler det salgsavling for kornarealer.

Årsaken kan i begge tilfeller være at kornavling fra disse arealene er brukt til eget fôr. Det kan bli feil å normalisere opp eller ned solgt kornavling samtidig som referansebruket kan ha brukt en del av avlingen for å redusere kostnadene til innkjøpt fôr.

Kornavlingene på referansebruk 28 «Samdrift melkeproduksjon», som var nytt i 2011, er normalisert med gjennomsnittet av forholdstallene for de av referansebrukene 1–10 med beregnet normalårsavling for det aktuelle kornslaget. Dette ble gjort også i de tre foregående års beregninger. Årsaken er at referansebruk 28 ikke har lange nok egne avlingsserier.

Tabell 3.2 Beregnet normalårsavling per daa for korn i 2012 på de enkelte referansebruk. Kg korn med 15 prosent vann

Ref. Bruk	Bygg	Havre	Hvete
	2012	2012	2012
1	328		
2	412	418	456
5	393	434	485
6	370	373	409
7	473	424	505
8	340		
10	448	355	440
13	322		
14	366		
15	315		347
19	231		
20	385		
22	401	404	439
23	448	449	470
24	392	325	
28	429		

3.4 Avlingsnivået for øvrige vekster

For øvrige vekster benyttes de registrerte avlingstallene i driftsgranskingene direkte.

Oljevekster og frukt er vekster med stor avlingsvariasjon mellom år. Det er ikke registrert avling eller pris i driftsgranskingene, og det er dermed ikke noe grunnlag for å normalisere disse avlingene på referansebrukene.

Spesielt for referansebruk 9 der frukt utgjør en vesentlig del av produksjonsinntekten, betyr regnskapsårets avlingsnivå mye.

For mange fruktdyrkere var året 2012 et avlingsmessig bra år. Avlingene lå over middel for siste tiåret for epler, pærer og moreller. For plommer var avlingene svakere enn tiårsmiddelet. Epleavlingene lå på 1 158 kg per dekar i snitt, det er 16 prosent over et normalår. Pæreavlingene lå på 564 kg per dekar, det er 6 prosent over gjennomsnittet selv om det var en stor nedgang fra 2011. Avlinger på plommer var lavt i også i 2012, og lå 31 prosent under normalavling. Det var en nedgang på

9 prosent fra året før. Morellavlingen økte med 23 prosent sammenliknet med 2011. Dette er 8 prosent over gjennomsnittet for de siste ti årene.

Framregningen av frukt skjer på grunnlag av verdiposten for sum frukt i normaliserte regnskaper.

3.5 Verdiendring på buskap og varelager

Mengdeøkning på buskap og varelager føres i prinsippet som inntekt, men på grunn av at en holder alle mengder på referansebrukene konstant i framregningsperioden, får en ikke inn mengdeendringer i status. Eventuelle mengdeendringer i basisåret tas derfor ut som salg også i framregningsperioden med samme kvantum som i basisåret.

Det regnes ikke rente på varelager.

4 Volumframregning på referansebrukene

4.1 Beregningsmetode og forutsetninger

Siden volumet av alle faktorer låses fast i framregningsperioden, det vil si 2013 og 2014, er det gjort separate volumframregninger fra regnskapsåret 2012.

Det er beregnet trender på den historiske volumutviklingen og regnet med at den historiske utviklingen vil videreføres. En har tatt med effekten av endringer i driftsomfang/bruksstørrelse som skjer over tid ved å regne trender på volumutvikling i inntekter, kostnader (utenom arbeidskraft og avskrivninger) og arbeidsforbruk. I inntekter inngår volumet av tilskudd. Volumtrenden for direkte tilskudd vil blant annet reflektere at brukene endrer størrelse over tid.

Det er regnet lineære trender over 8 år med vanlig minste kvadraters metode. Stigningstallet fra trendberegningen for inntekter og kostnader hver for seg vil direkte vise den trendmessige årlige volumendringen regnet i et bestemt års priser.

For å unngå at ekstreme avlingsår skal gi store endringer i beregningsresultatene fra ett år til det neste ved beregningen av planteproduksjonsinntektene for driftsformene korn og korn/svin, legges stigningskoeffisienten for avling hentet fra beregningen av normalårsavling, til grunn. Beregningen av normalårsavlingen er gjort på 12 års glidende gjennomsnitt av avling i kg per dekar for landet. Værforholdene i enkeltår sier lite om den langsiktige volumutviklingen i kornproduksjonen. Med en lengre serie begrenses utslaget av spesielt gode eller dårlige avlingsår.

For arbeidsforbruket beregnes det trend på arbeidsforbruket regnet i timer. Det økonomiske utslaget av arbeidsforbrukstrenden beregnes i forhold til nivået på vederlag til arbeid og egenkapital på det enkelte referansebruk.

I tabell 4.1 er det vist hvilket detaljeringsnivå (aggregeringsnivå) og hvilken prisindeks som er bruk ved omregning til volumtall i forbindelse med trendberegningene.

Tabell 4.1 Oversikt over detaljeringsnivå og hvilken prisindeks som er brukt ved omregning til volumtall i forbindelse med trendberegningene

	Prisindeks for omregning til volumtall
Sum inntekter planteproduksjon – på referansebruk med driftsform korn og korn/svin	Stigningskoeffisient fra NILFs normalårsavlingsberegninger
Sum inntekter planteproduksjon – på øvrige referansebruk	Korn
Sum inntekter husdyrproduksjon – på referansebruk med melk og storfeslakt	Sammenveid indeks for melk og storfekjøtt inklusive grunntilskudd
Sum inntekter husdyrproduksjon – på referansebruk med korn	Sum husdyrprodukt
Sum inntekter husdyrproduksjon – på referansebruk med sau	Sammenveid indeks for sau- og lammekjøtt inklusive grunntilskudd og ull
Sum inntekter husdyrproduksjon – på referansebruk med korn/svin	Sum gris
Tilskudd – på referansebruk med driftsform korn	Benytter arealtrenden
Tilskudd – på øvrige referansebruk	Sum direkte tilskudd
Sum variable og faste kostnader – på referansebruk med driftsform korn	Sammenveid indeks handelsgjødsel/kalk (20 %), andre kostnader ved planteproduksjon (60 %) og vedlikehold (20 %)
Sum variable og faste kostnader – på referansebruk med driftsform korn/svin	Sammenveid indeks kraftfôr (50 %) og andre kostnader (50 %)
Sum variable og faste kostnader – på øvrige referansebruk	Sum ikke-varige produksjonsmiddel

For raskere å fange opp endringer og få med flere jordbruksbedrifter i beregningsutvalget, har Budsjettnemnda (med unntaket for korn) begrenset periodelengden til 8 år. I tabell 4.2 er vist antallet bruk som utgjør grunnlaget for beregningene for de fire driftsformene en har gjort beregningene for.

Tabell 4.2 Antall jordbruksbedrifter med i beregningene hele perioden

Driftsform	Referansebruk	2005–2012
Melk og storfeslakt	1	175
Korn	2	52
Sau	3	40
Korn/svin	5	23

Volumframregningene fra regnskapsåret 2012 er i utgangspunktet gjort for referansebruk 1 (melk), 2 (korn), 3 (sau) og 5 (korn/gris). Beregningsresultatene for disse referanse-brukene er så brukt forholdsvis, etter vederlag per årsverk, for de andre referansebrukene med tilsvarende produksjon. Referansebrukene 4, 11–21 og 28 regnes forholdsvis ut fra volumframregningene for melk (nr. 1). Referansebrukene 7, 22 og 23 regnes ut fra volumframregningene for korn (nr. 2). Referansebrukene 8, 9 og 25–27 regnes ut fra volumframregningene for sau (nr. 3). Referansebrukene 6, 10 og 24 regnes ut fra volumframregningene for korn/gris (nr. 5).

4.2 Skift i volumutviklingen

Det kan være et problem og det bidrar til usikkerhet at den beskrevne metoden forholdsvis sent fanger opp endringer i volumutviklingen. Å regne lineær trend for en registrert volumutvikling på brukene i perioden 2005–2012 kan gi et dårlig bilde av volumutviklingen i perioden 2012–2014, dersom en får et skifte i produksjonsteknikk eller produksjonstilpasning som gir et brudd i en trend en har hatt noen år.

Det er ikke spesielle skift en har tatt hensyn til i årets beregninger.

4.3 Resultat av volumframregningen på referansebrukene

I tabell 4.3 er resultater for volumframregningene for referansebruk 1, 2, 3 og 5 vist. Utslaget per årsverk per år er vist i kolonnen lengst til høyre.

Tabell 4.3 Volumendringer, i 2012-priser og 1845 timer per årsverk

Referanse- bruk	Trend (årlig endring, 2012-priser)						Per årsverk
	Plante- prod., kr/bruk	Husdyr- prod., kr/bruk	Direkte tilskudd, kr/bruk	Kostnader ekskl. kapital, kr/bruk	Arbeids- forbruk, timer/bruk	Innt. – kostn. (ekskl. avskr.) + tilskudd, kr/bruk	Med effekt av endret arb.forbruk, kr/årsverk
Melk og							
1 storfeslakt	700	32 300	14 400	29 800	13	17 600	8 000
2 Korn	800	-300	200	1 900	-17	-1 200	-900
3 Sau	-12	-1 700	13 200	3 200	6	8 400	5 900
5 Korn/svin	2 200	33 900	-2 100	19 400	15	14 600	7 700

For melkeproduksjonsbrukene gir beregningene en økning på 8 000 kroner per årsverk, det samme som ved beregningene i fjor. Trenden for husdyrinntekter per bruk øker med 2 300 kroner og for direkte tilskudd med 1 600 kroner sammenlignet med beregningene i fjor. Tilsvarende øker trenden for kostnader med 3 300 kroner per bruk i årets beregninger. Trenden for arbeidsforbruket øker med 13 timer per bruk, likt som ved beregningene i fjor.

For bruk med driftsformen sau gir årets beregninger en økning på 5 900 kroner per årsverk mot en økning på 8 200 kroner per årsverk i fjor. Trendene for direkte tilskudd går ned med 600 kroner per bruk mens trenden for husdyrprodukter går ned med 2 300 kroner per bruk sammenlignet med beregningene i fjor. Beregnet trend

for kostnader er 1 000 kroner lavere per bruk i årets beregninger sammenlignet med beregnet trend i fjor. Trenden for arbeidsforbruket øker med 6 timer per bruk, likt som ved beregningene i fjor.

For bruk med driftsformen korn gir årets beregninger en nedgang på 900 kroner per årsverk. Beregningene i fjor ga en nedgang på 2 200 kroner per årsverk. I kornproduksjonen er trenden for inntektene fra planteproduksjonen lavere enn ved beregningene i fjor. Normalårsavlingens stigningskoeffisient for 2012 gir en årlig avlingsøkning for korn i alt på 0,4 kg per dekar, ned fra 1,6 kg per dekar i fjor. Arealet på de 52 brukene som var med i hele perioden 2005-2012 var i gjennomsnitt 374 dekar mot 364 dekar ved beregningen i fjor. En har brukt Totalkalkylens pris på 2,25 kroner per kg for korn i alt. Dette gir 337 kroner per bruk i årlig inntektsøkning som følge av avlingsøkning. I tillegg kommer endringen i arealet på brukene. Arealtrenden er positiv med 0,54 dekar per år. Med en normalårsavling på 403 kg per dekar og kornpris på 2,25 kroner per kg blir inntektsøkningen på 491 kroner per bruk fordi arealet øker. I alt blir trenden for inntekter i planteproduksjonen avrundet 800 kroner per bruk, som er en nedgang på 700 kroner siden fjorårets beregning. Beregningen av trenden for direkte tilskudd var ny ved beregningene i fjor. En benytter samme arealtrend som for planteproduksjonen, og multipliserer med satsen for arealstøtte i 2012 på 425 kroner per dekar. Denne utgjøres av sum kulturlandskaps-, areal-, RMP- og SMIL-tilskudd for landet. Satsen for kulturlandskapstilskuddet er 191 kroner per dekar og arealtilskuddet 155 kroner per dekar etter vektning med kornarealet i de ulike sonene. For RMP og SMIL har en regnet med 69 kroner per dekar. Etter bruk av den sammenveide indeksen for kostnader blir trenden nå 1 900 kroner per bruk, 900 kroner lavere enn for perioden 2004-2011 (fjorårets beregninger). Når man summerer alle inntekter og kostnader blir det en årlig nedgang på 1 200 kroner per bruk.

For driftsformen korn/svin gir beregningene en volumøkning på 7 700 kroner per årsverk. Tilsvarende tall i fjor var en økning på 15 400 kroner per årsverk. Trenden for inntektene fra planteproduksjonen går ned med 500 kroner per bruk mens trenden for husdyrinntekter per bruk går ned med 20 100 kroner og for direkte tilskudd med 3 300 kroner sammenlignet med beregningene i fjor. Beregnet trend for kostnader er 10 800 kroner lavere per bruk i årets beregninger sammenlignet med beregnet trend i fjor.

I tabellene 4.4 og 4.5 er vist utslag av volumframregningene på vederlag til arbeid og egenkapital per årsverk for de enkelte referansebruk. Tallene er regnet om i henholdsvis 2013-priser og 2014-priser.

Tabell 4.4 Utslag av volumframregninger fra regnskapsåret 2012 på vederlag til arbeid og egenkapital per årsverk for de enkelte referansebruk. Kr per årsverk

			2013	2014
1	Melk og storfeslakt. 24 årskyr	Landet	7 800	16 000
2	Korn. 337 dekar korn	Landet	-100	-500
3	Sau. 153 vinterfôra sauer	Landet	6 100	13 200
4	Melkeproduksjon geit. 115 årsgaier	Landet	8 100	16 600
5	Svin og korn. 50 avlssvin + 357 dekar korn	Landet	6 700	12 600
6	Egg og planteprodukter. 7 008 høner + 256 dekar korn	Landet	8 900	16 900
7	Poteter og korn. 130 dekar poteter + 429 dekar korn	Landet	-200	-1 400
8	Storfeslakt/ammeku. 29 ammekyr	Landet	7 700	16 700
9	Frukt og bær. 50 dekar frukt og bær	Landet	9 400	20 400
10	Fjorfekjøtt og planteprodukter. 96 878 fjorfeslakt	Landet	8 500	16 100

Tabell 4.5 Utslag av volumframregninger fra regnskapsåret 2012 på vederlag til arbeid og egenkapital per årsverk for de enkelte referansebruk. Kr per årsverk

			2013	2014
11	Økologisk melk og storfeslakt. 23 årskyr	Landet	8 400	17 200
12	Melk (de 1/3 minste brukene). 13 årskyr	Landet	6 500	13 400
13	Melk (de 1/3 største brukene). 37 årskyr	Landet	8 600	17 600
14	Melk (de 25 største brukene). 54 årskyr	Landet	9 900	20 300
15	Melk og storfeslakt. 26 årskyr	Østlandets flatbygder	8 500	17 500
16	Melk og storfeslakt. 22 årskyr	Østlandet andre bygder	8 000	16 400
17	Melk og storfeslakt. 34 årskyr	Agder og Rogal., Jæren	9 300	19 200
18	Melk og storfeslakt. 20 årskyr	Agder og Rogaland andre bygder	7 100	14 600
19	Melk og storfeslakt. 22 årskyr	Vestlandet	7 200	14 800
20	Melk og storfeslakt. 26 årskyr	Trøndelag	7 700	15 800
21	Melk og storfeslakt. 23 årskyr	Nord-Norge	8 000	16 400
22	Korn. < 400 dekar korn (228 dekar korn)	Østlandet	0	-100
23	Korn (de 20 største brukene). 707 daa korn	Østlandet	-200	-1 000
24	Korn og korn/svin. 320 daa + 26 avlssvin	Trøndelag	7 900	14 900
25	Sau. 133 vinterfôra sauer	Vestlandet	4 700	10 100
26	Sau. 155 vinterfôra sauer	Nord-Norge	8 500	18 400
27	Sau (de 25 største brukene). 257 v.f. sauer	Landet	8 000	17 300
28	Samdrift melkeproduksjon. 43 årskyr	Landet	9 300	19 200

Beregningsresultatet for referansebruk 2 er brukt forholdsvis, etter vederlag per årsverk, for blant annet referansebruk 22 og 23. Årsaken til svakere volumframregning per årsverk for referansebruk 23 sammenlignet med 22 er at vederlaget for disse to er henholdsvis 277 200 kroner per årsverk og 14 900 kroner per årsverk.

5 Priser på enkelte poster på referansebrukene

5.1 Korn

Registrert oppnådd pris på det enkelte referansebruk ligger til grunn.

Prisene for korn og oljefrø til modning regnes fram med de absolutte prisendringene i normaliserte regnskaper. I enkelte år blir det gjennomført pristrekk for korn på grunn av overproduksjon. Å framregne på grunnlag av totalalkylen vil kunne gi feil inntektsutvikling på referansebrukene når kornavlingene samtidig skal normaliseres.

Korn- og oljefrøprisene i det normaliserte regnskapsåret 2012 er lik den beregnede budsjettprisen for 2013 før avtale. Denne er igjen lik avtalt basispris for kornåret 2012/2013. Eventuelle pristrekk for overproduksjon blir holdt utenfor. På samme måte blir korn- og oljefrøprisene i det normaliserte foreløpige regnskapsåret 2013 lik budsjettprisen for 2014 før avtale. For det normaliserte budsjettåret 2014 blir det i forhandlingsmaterialet brukt like korn- og oljefrøpriser som i det normaliserte foreløpige regnskapsåret 2013. Her i referansebrukspublikasjonen som utgis etter jordbruksoppgjøret, blir prisendringer som er bestemt i jordbruksoppgjøret 2014, lagt inn i tabell 8.14 som viser fullt utslag (helårsvirkning) av jordbruksoppgjøret.

5.2 Poteter

Det er brukt registrert pris for poteter i regnskapsåret på referansebrukene. Potetprisen er regnet fram med den absolutte prisendringen for «Sum poteter» i normaliserte regnskaper og med eventuelle målprisendringer fastsatt i årets jordbruksoppgjør.

5.3 Melkeprisen

Melkeprisen i 2012 framkommer som gjennomsnittlige registrerte priser på de driftsgranskingsbrukene som inngår i referansebruket.

Framregningen fra 2012 blir gjort på grunnlag av utviklingen i totalalkylens melkepris. I totalalkylen føres etterbetalingen på det året den er opptjent. Det betyr at etterbetalinger som ble utbetalt til melkeprodusentene for eksempel i 2013, i totalalkylen er ført som etterbetaling i 2012 (opptjeningsåret). Det ble fra og med beregningene i 2011 vedtatt å korrigere for denne ulike periodiseringen av etterbetalingene ved framregningen av melkeprisen i referansebruksberegningene. Periodiseringsforskjellen er hovedforklaring til at melkeprisen i driftsgranskningene for 2012 er 12 øre per liter høyere enn i totalalkylen. Dette skyldes at totalalkylen har 26 øre i etterbetaling for opptjeningsåret 2012 i 2012-prisen, mens

driftsgranskingene har 42 øre fra opptjeningsåret 2011, utbetalt i 2012. Det gir 16 øre i forskjellig nivå mellom melkeprisene. Tabellen nedenfor viser melkeprisen og den ulike periodiseringen av etterbetalingene i de to beregningssystemene.

Tabell 5.1 Melkepris og periodisering av etterbetaling. Kr per liter

	2010	2011	2012	2013	2014
Melkepris i totalkalkylen	4,45	4,69	4,73	4,78	4,96
Herav etterbetaling	0,23	0,42	0,26	0,26	0,31
Melkepris driftsgr./Referansebruk nr. 1	4,41	4,50	4,85	4,74	4,87
Herav etterbetaling	0,19	0,23	0,42	0,26	0,26

Tabellene under viser framregningen av melkeprisen på referansebruk 1 i årets beregninger.

Tabell 5.2 Melkeprisen på referansebruk 1 i 2012 og 2013. Kr per liter

	2012	Utvikling fra 2012 til 2013	2013
Melkepris referansebruk nr. 1	4,85		
+ endring melkepris, totalkalkylen		0,05	
- endring i etterbetaling, totalkalkylen		0,00	
+ endring i etterbetaling, driftsgranskingene		- 0,16	
= netto forskjell i utvikling fra 2012 til 2013		= - 0,11	
Melkepris referansebruk nr. 1			4,74

Tabell 5.3 Melkeprisen på referansebruk 1 i 2013 og 2014. Kr per liter

	2013	Utvikling fra 2013 til 2014	2014
Melkepris referansebruk nr. 1	4,74		
+ endring melkepris, totalkalkylen		0,18	
- endring i etterbetaling, totalkalkylen		0,05	
+ endring i etterbetaling, driftsgranskingene		0,00	
= netto forskjell i utvikling fra 2013 til 2014		= 0,13	
Melkepris referansebruk nr. 1			4,87

5.4 Kjøtt

For kjøtt regner en med de samme endringer i prisene i absolutte tall som beregnet i totalkalkylen. Prisene i driftsgranskingene er eksklusive grunntilskudd og distrikts-tilskudd.

Livdyrprisene regnes fram med samme prosentvise endring som i kjøttprisen for vedkommende dyreslag (voksne dyr).

5.5 Ull

En regner med samme endringer i ullprisen på referansebrukene som i totalkalkylen.

5.6 Annet

En bruker et anslag for konsumprisindeksen. På samme måte som i totalkalkylen anslår en at prisene vil øke med 2,13 prosent fra 2012 til 2013 og med 2,30 prosent fra 2013 til 2014. I relative tall blir dette:

2012 = 100,0 2013 = 102,1 2014 = 104,5

6 Tilskudd

Alle utbetalte produksjonstilskudd, pristilskudd og refusjonsbeløp inngår med faktisk registrerte regnskapstall på referansebrukene i basisåret. Utviklingen i vedtatte eller eventuelt utbetalte tilskudds- og refusjonssatser blir brukt for å regne fram de tilsvarende ordningene på referansebrukene til framregningsårene. Nedenfor er det tatt med en kort kommentar og satser for de viktigste av ordningene som inngår i referansebruks-beregningene.

Tilskuddssatsene etter jordbruksoppgjøret 2014 er tatt med, selv om de fleste resultattallene som presenteres senere, er før oppgjør.

6.1 Pristilskudd

6.1.1 Grunntilskudd

I beregningene har en lagt til grunn de vedtatte satsendringene for grunntilskudd kjøtt. De vedtatte gjennomsnittlige satsene er vist i tabellen nedenfor. For geitemelk utbetales vedtatte satser vist i tabellen.

Tabell 6.1 Satser for grunntilskudd melk og kjøtt. Øre per liter og øre per kg

	2012	2013	2014	2015
Geitemelk	311,00	311,00	326,00	326,00
Sauerkjøtt	381,00	381,00	381,00	381,00
Geitekjøtt	515,00	515,00	515,00	515,00

6.1.2 Distriktstilskudd melk

Distriktstilskudd for melk varierer med referansebrukenes geografiske plassering. Satsene er som vist i tabell 6.2.

Tabell 6.2 Satser for distriktstilskudd melk. Øre per liter

Sone	2012	2013	2014	2015
A ¹	0	0	0	0
B	11	12	12	12
C	28	30	31	31
D	39	42	44	44
E	49	52	54	54
F	62	65	67	67
G	87	90	92	92
H	108	111	113	113
I	166	169	171	171
J	175	178	180	180

1) Omfatter landet utenom sonene B-J

6.1.3 Distriktstilskudd kjøtt og egg

Satsene er vist i tabell 6.3.

Tabell 6.3 Satser for distriktstilskudd for kjøtt av storfe og geit. Øre per kg

Sone	2012	2013	2014	2015
1	0	0	0	0
2	455	455	455	455
3	705	735	735	735
4	1 100	1 130	1 130	1 130
5	1 160	1 190	1 190	1 190

Tabell 6.4 Satser for distriktstilskudd for kjøtt av sau. Øre per kg

Sone	2012	2013	2014	2015
1	0	0	0	0
2	455	455	455	455
3	705	735	735	735
4	1 300	1 330	1 330	1 330
5	1 350	1 380	1 380	1 380

Tabell 6.5 Satser for distriktstilskudd for kjøtt av gris. Øre per kg

Sone	2012	2013	2014	2015
1	0	0	0	0
2	0	0	0	0
3	0	0	0	0
4	510	510	510	510
5	540	540	540	540
Vestlandet og Agder ¹	110	110	110	110

1) Hordaland, Sogn og Fjordane, Møre og Romsdal, Aust-Agder og Vest-Agder

Det blir dessuten gitt distriktstilskudd for egg i Nord-Norge, Trøndelag og på Vestlandet med unntak av Rogaland. Ved jordbruksoppkjøret i 2011 ble satsen for Trøndelag redusert til 22 øre per kg mens satsene for de øvrige distriktene ble beholdt uendret på henholdsvis 105 øre per kg for Nord-Norge og 45 øre per kg for Vestlandet. Ved jordbruksoppkjørene i 2012 og 2013 ble de tre satsene beholdt uendret. Ved årets jordbruksoppkjør ble satsene for Vestlandet og Trøndelag beholdt uendret mens satsen for Nord-Norge ble økt med 15 øre per kg. Satsen er lik i alle soner innenfor det enkelte distrikt.

6.1.4 Kvalitetstilskudd storfekjøtt

Ved jordbruksoppkjøret 2013 ble det etablert et nytt kvalitetstilskudd for alt storfeslakt med kvalitet O og bedre, med unntak av slaktekategorien «Ku». Det nye tilskuddet blir utbetalt via slakteriene til produsent for slakt levert fra og med januar 2014. Ved årets jordbruksoppkjør ble tilskuddssatsen videreført uendret.

Tabell 6.6 Satser for kvalitetstilskudd storfekjøtt. Kr per kg

	2013	2014	2015
Storfeslakt ¹ , kvalitet O og bedre	0,00	3,70	3,70

1) Med unntak av slaktekategori «Ku» utenom «Ung ku»

6.2 Driftstilskudd per foretak

Driftstilskuddet gis til foretak med ku- eller geitemelkproduksjon og til foretak med spesialisert kjøttproduksjon. Foretak med kumelkproduksjon og ammekyr (av minst 50 prosent kjøttferase) i spesialisert kjøttproduksjon, skal kunne motta driftstilskudd for begge produksjoner.

Tabell 6.7 Driftstilskudd per foretak. Kr per foretak per år og kr per dyr per år

	2012	2013	2014	2015 ¹
<i>Kumelk, 5 kyr eller flere</i>				
Sør-Norge ²	111 000	116 000	122 000	125 000
Sør-Norge Jæren	106 000	109 000	115 000	118 000
Nord-Norge	117 000	122 000	130 000	133 000
<i>Geitemelk, 27 geiter eller flere</i>	117 000	122 000	130 000	133 000
<i>Kumelk, færre enn 5 kyr</i>				
Sør-Norge ² , kr per ku	22 200	23 200	24 400	25 000
Sør-Norge Jæren, kr per ku	21 200	21 800	23 000	23 600
Nord-Norge, kr per ku	23 400	24 400	26 000	26 600
<i>Geitemelk, færre enn 27 geiter, kr per geit</i>	4 333	4 519	4 815	4 926
<i>Spesialisert kjøttproduksjon</i>				
50(40 ³) ammekyr eller flere	117 000	110 000	114 000	115 000
6-49(39 ³) ammekyr, kr per ammeku ⁴	2 340	2 750	2 850	2 875

1) Foreløpige satser

2) Unntatt Jæren

3) Fra og med år 2013

4) Regnet fra første ammeku

I referansebruksberegningene er ordningen med differensierte satser regnet inn etter andelen driftsgranskingsbruk fra de ulike områdene som inngår i det enkelte referansebruk.

6.3 Tilskudd til husdyr

Tilskudd til husdyr er avgrenset til maksimalt 275 000 kr per søker for 2012 og 280 000 kr per søker for 2013 og 2014. Ved årets jordbruksoppgjør ble beløpsavgrensingen doblet til 560 000 kr per søker for 2015. Ved jordbruksoppjøret i 2014 ble tilskudd til lamme- og kjeslakt skilt ut som en egen produksjonstilskuddsordning som ikke lenger skal omfattes av maksimal-beløpsavgrensingen for tilskudd til husdyr.

Tilskudd til husdyr utbetales to ganger i året etter søknad 20.01. og 20.08. Ved søknad 20.08. kommer utbetalingene først i februar neste år. Tilskudd til husdyr etter jordbruksoppjøret 2013/2014 ble derfor først utbetalt i 2014 når det gjaldt tilskuddet fra 01.07.13, mens endringene i tilskudd til husdyr med virkning for tellingen per 31.12.13 blir utbetalt andre halvår 2014. I denne publikasjonen er ingen

endringer som følge av jordbruksoppkjøret 2014 innarbeidet i resultatene for 2014. I stedet er helårsutslaget av endringer som følge av årets jordbruksoppkjøret presentert i tabell 8.14.

I tabellen under er det oppgitt utbetalte satser for årene 2012–2014 og foreløpige satser for 2015.

Tabell 6.8 Tilskudd til husdyr 2012, 2013, 2014 og 2015¹

Dyreslag	Sats, kr per dyr per år				
	Intervall	2012	2013	2014	2015 ¹
Melkeku	1–16	3 968	4 028	4 028	4 028
	17–25	2 012	2 072	2 072	2 072
	26–50	800	860	860	1 000
	> 50	0	0	0	800
Storfe	1–250	800	800	800	800
	> 250	0	0	0	800
Melkegeit	1–125	1 320	1 400	1 400	1 500
	126–250	512	512	512	550
	> 250	0	0	0	550
Ammeku	1–25	4 080	4 080	4 080	3 980
	26–50	1 670	2 170	2 170	3 980
	> 50	0	500	500	800
Sau ² og ammegeit, over 1 år per 1. januar	1–50	1 105	1 180	1 326	1 000
	51–100	894	924	1 070	1 000
	101–200	347	347	347	250
	201–300	210	210	210	250
	> 300	0	0	0	250
Utegangersau (alle)	1–300	210	210	210	0
Lammeslakt ³	Kvalitet 0 og bedre	185	206	206 ³	500 ³
Kjeslakt ³	Over 3,5 kg	80	80	80 ³	300 ³
Avlsgris Sør-Norge ⁴	1–35	765	765	915	915
Avlsgris Jæren	1–35	615	615	765	765
Avlsgris Nord-Norge	1–35	1 052	1 052	1 202	1 202
Slaktegris ⁴	1–1 400 ⁵	20	20	23	23
Slaktegris Jæren	1–1 400 ⁵	16	16	19	19
Verpehøner Sør-Norge	1–5 000	10	10	10	10
Verpehøner Nord-Norge	1–1 000	24	24	24	24
Verpehøner Nord-Norge	1 001–5 000	10	10	10	10

1) Foreløpige satser

2) Sau uavhengig av driftsform (inklusive også utegangersau) fra og med 2015

3) Fra og med 2014 er tilskudd til lamme- og kjeslakt skilt ut som egen ordning innenfor produksjonstilskuddene og skal fra da heller ikke lenger omfattes av maksimalbeløpsbegrensningen for tilskudd til husdyr

4) Unntatt Jæren

5) For 87,25 % i intervallet i 2012, for 86,95 % i intervallet i 2013 og for 88,47 % i intervallet i 2014

De fastsatte satsene for tilskudd til økologisk husdyrproduksjon er vist i tabell 6.9. Satsene blir utbetalt i tillegg til de ordinære satsene for tilskudd til husdyr som er oppgitt i tabell 6.8.

Tabell 6.9 Tilskudd til økologisk husdyrproduksjon, 2012, 2013, 2014 og 2015¹.
Kr per dyr per år

Dyreslag	2012		2013 og 2014		2015 ¹	
	AK-sone 1-4	AK-sone 5-7	AK-sone 1-4	AK-sone 5-7	AK-sone 1-4	AK-sone 5-7
Melkeku	2 000	2 252	2 400	2 702	2 800	2 800
Ammeku	1 265	1 640	1 518	1 968	2 000	2 000
Andre storfe	335	470	402	564	600	600
Melkegeit og ammegeit	135	155	162	186	200	200
Sau over 1 år per 1. januar	285	345	342	414	450	450
Lammeslakt	40	40	40	40	40	40
Avlsgris	335	335	402	402	402	402
Slaktegris	217	217	260	260	260	260

1) Foreløpige satser

6.4 Refusjon av avløserutgifter ved ferie og fritid

En bruker det registrerte refusjonsbeløpet fra driftsgranskingsbrukene direkte i referansebrukssystemet. Ordningen har vært dyretallsbasert siden 1.1.1996. Ved jordbruksoppgjøret i 2011 ble maksimalbeløpet hevet til 66 600 kr og satsene per dyr økt med 4 prosent (satsen for ammeku ble økt særskilt med vel 12 prosent). Ved jordbruksoppgjøret i 2012 ble maksimalbeløpet hevet til 69 000 kr og satsene per dyr økt med 3,5 prosent. Ved jordbruksoppgjøret i 2013 ble maksimalbeløpet hevet til 72 000 kr og satsene per dyr økt med 3,9 prosent.

Ved årets jordbruksoppgjør ble maksimalbeløpet hevet til 73 500 kr og satsene per dyr økt med 2,1 prosent. For melkeku og melkegeit/melkesau ble det imidlertid samtidig gjort en justering av satsene slik at strukturdifferensieringen ble fjernet. Dette resulterte i en reduksjon av satsen for de første 8 melkekyrne og de første 40 melkegeitene/melkesauene per foretak. Ved årets oppgjør ble dessuten utegangersau tatt inn i refusjonsordningen og likestilt med sau i tradisjonell drift.

6.5 Refusjon av avløserutgifter ved sykdom mv.

En bruker det registrerte refusjonsbeløpet fra driftsgranskingsbrukene direkte i referansebrukssystemet. Maksimalt refusjonsbeløp per dag fastsettes for husdyrbrukere ut fra beregnet maksimalt refusjonsbeløp i ordningen med refusjon av avløserutgifter for ferie og fritid. Ved jordbruksoppgjøret i 2011 ble maksimalt tilskudd per dag per foretak hevet fra 1 250 til 1 300 kr, ved jordbruksoppgjøret i 2012 fra 1 300 til 1 400 kr og ved jordbruksoppgjøret i 2013 fra 1 400 til 1 500 kr. Ved årets jordbruksoppgjør ble maksimal dagsats for tilskuddsordningen videreført uendret.

6.6 Areal- og kulturlandskapstilskudd

Satser for 2012, 2013, 2014 og 2015 er vist i tabellene 6.10–6.13.

Tabell 6.10 Satser for areal- og kulturlandskapstilskudd, alle vekstgrupper, 2012.
Kr per dekar

Vekst	Intervall	Sone						
		1	2	3	4	5	6	7
Kulturlandskapstilskudd:								
Alle vekster	Alt areal	191						
Arealtilskudd:								
Grovfôr	0–250	90	0	124	233	261	291	
	> 250	65	0	75				291
Korn	0–800	123	175	246				
	> 800	102	152	221				
Potet	Alt areal	65				915		
Grønnsaker	0–80	450				1 550		
Frukt og bær	0–40	800			1 250			
Økologisk arealtilskudd:								
Korn til modning	Alt areal	400 ¹						
Poteter	Alt areal	500						
Grønnsaker, frukt, bær	Alt areal	1 000						
Grønngjødsling	Alt areal	500 ²						
Annet økologisk areal	Alt areal ³	50						
Omleggingstilskudd ^{4,5}	Alt areal	250						

- 1) Inklusive kornkampanje 2011 og 2012 med et tidsavgrenset ekstra arealtillegg på 100 kr per dekar
- 2) Arealtilskudd for inntil 50 prosent av areal til korn, potet, grønnsaker, frukt og bær. I tillegg gis det 191 kr per dekar i kulturlandskapstilskudd til økologiske grønngjødslingsarealer, slik at samlet tilskudd er 691 kr per dekar
- 3) Eventuelt areal av innmarksbeite normeres med faktor 0,6
- 4) Gis som et årlig tilskudd per karensår for jordbruksarealer som er under omlegging til økologisk landbruk
- 5) Det gis ikke omleggingstilskudd for innmarksbeite

Tabell 6.11 Satser for areal- og kulturlandskapstilskudd, alle vekstgrupper, 2013.
Kr per dekar

Vekst	Intervall	Sone						
		1	2	3	4	5	6	7
Kulturlandskapstilskudd:								
Alle vekster	Alt areal	191						
Arealtilskudd:								
Grovfôr	0–250	90	0	124	233	261	291	
	> 250	65	0	75			291	
Korn	0–800	123	175		246			
	> 800	102	152		221			
Potet	Alt areal	65				915		
Grønnsaker	0–80	550				1 650		
Frukt og bær	0–40	1 000			1 450			
Økologisk arealtilskudd:								
Korn til modning	Alt areal	300						
Kornkampanje ¹	Alt areal	100 ¹						
Poteter	Alt areal	500						
Grønnsaker, frukt, bær	Alt areal	1 000						
Grøngjødsling	Alt areal	500 ²						
Annet økologisk areal	Alt areal ³	25						
Omleggingstilskudd ^{4,5}	Alt areal	250						

- 1) Vekstsesongen 2012 med utbetaling i 2013. Gjelder bare for foretak som ikke har fått utbetalt det forhøyede tilskuddet for begge de to foregående vekstsesongene (2010 og 2011)
- 2) Arealtilskudd for inntil 50 prosent av areal til korn, potet, grønnsaker, frukt og bær. I tillegg gis det 191 kr per dekar i kulturlandskapstilskudd til økologiske grøngjødslingsarealer, slik at samlet tilskudd er 691 kr per dekar
- 3) Eventuelt areal av innmarksbeite normeres med faktor 0,6
- 4) Gis som et årlig tilskudd per karensår for jordbruksarealer som er under omlegging til økologisk landbruk
- 5) Det gis ikke omleggingstilskudd for innmarksbeite

Tabell 6.12 Satser for areal- og kulturlandskapstilskudd, alle vekstgrupper, 2014.
Kr per dekar

Vekst	Intervall	Sone						
		1	2	3	4	5	6	7
Kulturlandskapstilskudd:								
Alle vekster	Alt areal	191						
Arealtilskudd:								
Grovfôr	0–250	90	0	124	233	261	291	
	> 250	65	0	75			291	
Korn	0–800	123	175		246			
	> 800	102	152		221			
Potet	Alt areal	80				930		
Grønnsaker	0–80	550				1 650		
Frukt og bær	0–40	1 000			1 450			
Økologisk arealtilskudd:								
Korn til modning	Alt areal	300						
Poteter	Alt areal	500						
Grønnsaker, frukt, bær	Alt areal	1 000						
Grønngjødsling	Alt areal	500 ²						
Annet økologisk areal	Alt areal ³	25						
Omleggingstilskudd ^{4,5}	Alt areal	250						

1) Foreløpige satser

2) Arealtilskudd for inntil 50 prosent av areal til korn, potet, grønnsaker, frukt og bær. I tillegg gis det 191 kr per dekar i kulturlandskapstilskudd til økologiske grønngjødslingsarealer, slik at samlet tilskudd er 691 kr per dekar

3) Eventuelt areal av innmarksbeite normeres med faktor 0,6

4) Gis som et årlig tilskudd per karensår for jordbruksarealer som er under omlegging til økologisk landbruk

5) Det gis ikke omleggingstilskudd for innmarksbeite

Tabell 6.13 Satser for areal- og kulturlandskapstilskudd, alle vekstgrupper, 2015¹.
Kr per dekar

Vekst	Intervall	Sone						
		1	2	3	4	5	6	7
Kulturlandskapstilskudd:								
Alle vekster	Alt areal	191						
Arealtilskudd:								
Grovfôr	Alt areal	75	0	110	210	236	286	
Korn	Alt areal	127	192	227	210			
Potet	Alt areal	80				930		
Grønnsaker	Alt areal	550				1 550		
Frukt	Alt areal	700			1 450			
Bær	Alt areal	1 000			1 450			
Økologisk arealtilskudd:								
Korn til modning	Alt areal	300						
Poteter	Alt areal	500						
Grønnsaker, frukt, bær	Alt areal	1 000						
Grønn gjødsling	Alt areal	500 ²						
Annet økologisk areal	Alt areal ³	25						
Omleggingstilskudd ^{4,5}	Alt areal	250						

- 1) Foreløpige satser
- 2) Arealtilskudd for inntil 50 prosent av areal til korn, potet, grønnsaker, frukt og bær. I tillegg gis det 191 kr per dekar i kulturlandskapstilskudd til økologiske grønn gjødslingsarealer, slik at samlet tilskudd er 691 kr per dekar
- 3) Eventuelt areal av innmarksbeite normeres med faktor 0,6
- 4) Gis som et årlig tilskudd per karensår for jordbruksarealer som er under omlegging til økologisk landbruk
- 5) Det gis ikke omleggingstilskudd for innmarksbeite

Satsene for økologisk arealtilskudd til korn til modning, poteter, grønnsaker, frukt og bær og til annet økologisk areal i tabellene over, blir utbetalt i tillegg til de ordinære satsene for areal- og kulturlandskapstilskudd som er oppgitt i tabellene.

6.7 Tilskudd til dyr på beite

Tilskudd til dyr på utmarksbeite ble ved jordbruksoppkjøret i 1998 skilt ut som et eget dyretilskudd og beregningen av normert areal per beitedyr falt bort. Til og med 1998 ble dette tilskuddet utbetalt som en del av areal- og kulturlandskapstilskuddet.

Ved jordbruksoppkjøret 2006 ble det innført et nytt beitetilskudd fra beitesesongen 2006 med første utbetaling i februar 2007. Det nye tilskuddet omfatter alle beitedyr som beiter et minimum antall uker per år. Tilskuddet kan gis for beiting både på utmarksbeiter, innmarksbeiter og dyrka jord.

Det er mulig å oppnå begge disse to beitetilskuddene for samme dyr dersom total beitetid tilfredsstiller minimumskravene til antall uker på beite.

Tabell 6.14 Satser for tilskudd til dyr på beite for 2012, 2013, 2014 og 2015¹.
Kr per dyr per år

Dyreslag	Intervall	AK-sone	Minimum antall uker på beite	2012	2013	2014	2015 ¹
Utmarksbeitetilskudd:							
Kyr, storfe og hester	Alle dyr	Alle	5	360	375	396	396
Sauer, lam, geiter og kje	Alle dyr	Alle	5	125	129	141	141
Beitetilskudd:							
Kyr, storfe, hester og hjort	Alle dyr	1–4	16	415	432	445	438
Kyr, storfe, hester og hjort	Alle dyr	5–7	12	415	432	445	438
Sauer, lam, geiter og kje	Alle dyr	1–4	16	60	60	59	59
Sauer, lam, geiter og kje	Alle dyr	5–7	12	60	60	59	59

1) Foreløpige satser

6.8 Bunnfradrag

Det blir beregnet areal- og kulturlandskapstilskudd for alt areal og dyretilskudd fra første dyreenhet. For alle brukere skal imidlertid samlet produksjonstilskudd avgrenses (reduseres) med et bunnfradrag. Ved jordbruksoppjøret i 2008 ble dette generelle bunnfradraget satt ned med 1 000 kr til 3 000 kr per foretak per år. Ved jordbruksoppjørene i 2009-2013 har dette fradraget blitt videreført uendret. Ved årets jordbruksoppjør ble det generelle bunnfradraget økt med 3 000 kr til 6 000 kr per foretak per år.

7 Framregningsgrunnlag

7.1 Oversikt

Framregningsgrunnlaget for de aller fleste inntekts- og kostnadspostene er mest mulig tilsvarende poster i totalkalkylen. Det er noen få unntak. Korn regnes fram med normaliserte regnskaper. Frukt og bær regnes fram med verdiutviklingen i normaliserte regnskaper. Avskrivningene regnes fram med årgangsindekser. Hva årgangsindekser er, blir forklart i underkapittel 7.2. Leid arbeid er ikke en egen post i totalkalkylen fordi det der er en kostnadspost som skal få sin dekning av resultatmålet «vederlag til arbeid og egenkapital». Leid arbeid blir framregnet med lønnsutviklingen for jordbruksarbeider med minimum 4 års praksis og anslag til budsjettåret fra Statistisk sentralbyrå. Det er laget en sideberegning for framregning av tilskuddene. Vi kommer nærmere inn på framregningsgrunnlaget nedenfor. Tilskuddene vil kunne ha ulik framregning mellom referansebrukene, og derfor er tilskuddspostene ikke tatt med i tabellen nedenfor. I stedet vises til kapittel 6.

I tabell 7.1 er framregningsgrunnlaget vist i tre kolonner. Kolonnene viser utslaget fra 2012 til 2013, fra 2013 til 2014 før oppgjør og den siste kolonnen viser hvordan effekten av jordbruksoppgjøret 2014 er regnet inn. Stjerne er brukt der framregningen er basert på normaliserte regnskaper. En S er angitt der en i referansebruksberegningene har gjort egne sideberegninger. Sideberegningene er nærmere beskrevet i underkapitlene 7.2–7.4.

Tabell 7.1 Framregningssatser fra 2012 til 2013, fra 2013 til 2014 og framregningsgrunnlag for å vise helårsvirkningen av jordbruksoppgjøret 2014

	Endring i totalkalkylen fra 2012 til 2013 ¹	Endring i totalkalkylen fra 2013 til 2014 ¹	Framregnings- grunnlag for å regne effekt av jordbruks- oppgjøret 2014 (i forhold til 2014)
INNETEKTER			
Bygg	+ 19 øre/kg *	+ 0 øre/kg *	+ 5 øre/kg
Havre	+ 19 øre/kg *	+ 0 øre/kg *	+ 5 øre/kg
Hvete	+ 17 øre/kg *	+ 0 øre/kg *	+ 5 øre/kg
Annet korn	107,5 % *	100,7 % *	101,8 %
Erter	110,0 %	98,8 %	101,5 %
Oljefrø	102,8 % *	100,0 % *	100,9 %
Poteter	+ 12 øre/kg *	+ 6 øre/kg *	+ 20 øre/kg
Grovfôr	106,6 %	100,1 %	102,1 %
Grasfrø	115,0 %	97,3 %	102,1 %
Frukt og bær	109,1 % *	95,1 % *	103,4 %
Andre planteprodukter	102,4 %	99,8 %	103,4 %
Sum planteprodukter			
Storfe, melk	- 11 øre/liter	+ 13 øre/liter	+ 15 øre/kg
Storfe, livdyr	105,6 %	101,9 %	102,1 %
Kuslakt	+ 250 øre/kg	+ 89 øre/kg	102,1 %
Annet storfeslakt	+ 250 øre/kg	+ 89 øre/kg	102,1 %
Økologisk storfeslakt	+ 250 øre/kg	+ 89 øre/kg	102,1 %
Geit, melk	- 11 øre/liter	+ 13 øre/liter	+ 15 øre/kg
Geit, livdyr og slakt	103,6 %	100,7 %	102,1 %
Slaktegris	- 95 øre/kg	- 1 øre/kg	0 øre/kg
Purker og råner, livdyr/slakt	96,2 %	100,0 %	100,0 %
Smågris	96,2 %	100,0 %	100,0 %
Sau, livdyr og slakt	108,7 %	104,7 %	103,0 %
Sau, ull	+ 104 øre/kg	+ 7 øre/kg	0 øre/kg
Fjørfe, egg	- 77 øre/kg	- 45 øre/kg	0 øre/kg
Fjørfekjøtt	103,7 %	100,2 %	102,1 %
Andre inntekter husdyrhold	103,6 %	100,7 %	102,1 %
Sum husdyrprodukter			
Leieinntekter (maskindel)	102,1 %	102,3 %	100,0 %
Andre inntekter	102,1 %	102,3 %	100,0 %
Sum inntekter før tilskudd			
Tilskudd i alt			
INNETEKTER I ALT			

1) * betyr normaliserte regnskaper, S betyr egen beregning i % av året før

KOSTNADER			
Såkorn	103,9 %	106,3 %	100,9 %
Settepoteter	104,7 %	100,7 %	105,0 %
Såvarer og planter	101,0 %	113,8 %	102,1 %
Handelsgjødsel	99,3 %	99,2 %	102,1 %
Kalk	97,4 %	108,1 %	102,1 %
Plantevernmidler	104,6 %	104,3 %	102,1 %
Konserveringsmidler	99,0 %	107,1 %	102,1 %
Kraftfôr	104,2 %	102,8 %	100,0 %
Annet innkjøpt fôr	104,2 %	102,8 %	102,1 %
Diverse til husdyrholdet	102,1 %	102,3 %	102,1 %
Innkjøp av dyr	103,6 %	100,7 %	102,1 %
Andre forbruksartikler	102,1 %	102,3 %	102,1 %
Sum variable kostnader			
Leid arbeid	102,3 S	103,8 S	102,1 %
Mask. og redskaper, vedl.h.	102,1 %	102,0 %	102,1 %
Traktorer, vedlikehold	102,1 %	102,0 %	102,1 %
Skurtresker, vedlikehold	102,1 %	102,0 %	102,1 %
Yrkesbil, vedlikehold	99,7 %	101,7 %	102,1 %
Driftsbygninger, vedlikehold	102,8 %	102,0 %	102,1 %
Jord, grøfter, vannanl., vedl.h	102,8 S	102,0 S	102,1 %
Drivstoff	99,1 %	112,3 %	102,1 %
Leie av dyr	102,1 %	102,3 %	102,1 %
Leie av kvote	102,1 %	102,3 %	102,1 %
Leie av maskiner	102,1 %	102,3 %	102,1 %
Leie av bygninger	102,1 %	102,3 %	102,1 %
Jordleie	102,1 %	102,3 %	102,1 %
Forsikring	102,1 %	102,5 %	102,1 %
Elektrisk kraft	111,1 %	89,1 %	102,1 %
Adm. og andre faste kostn.	102,1 %	102,3 %	102,1 %
Sum faste kostnader			
Avskrivning., mask. og redsk.	102,8 S	102,7 S	100,0 %
Avskrivninger, traktorer	101,6 S	101,8 S	100,0 %
Avskrivninger, skurtresker	102,1 S	102,3 S	100,0 %
Avskrivninger, yrkesbil	100,8 S	100,9 S	100,0 %
Avskrivning., driftsbygninger	104,8 S	104,7 S	100,0 %
Avskrivn., jord, veger, vann.	103,9 S	103,8 S	100,0 %
Avskrivning., kontormaskiner	101,9 S	101,8 S	100,0 %
Sum avskrivninger			
KOSTNADER I ALT			

1) * betyr normaliserte regnskaper, S betyr egen beregning i % av året før

RESULTATREGNING

Inntekter i alt			
–Kostnader i alt			
= Driftsoverskudd			
+ Leid arbeid	102,3 S	103,8 S	102,1 %
–Jordbrukets andel av gjeldsrenter	97,8 %	102,7 %	97,6 %
–Jordbrukets andel av kår	102,1 %	102,3 %	100,0 %
= Vederlag til arbeid og egenkapital, per årsverk			
= Vederlag til arbeid og egenkapital, per årsverk, inklusive volumframregninger fra regnskapsåret 2012			

1) * betyr normaliserte regnskaper, S betyr egen beregning i % av året før

7.2 Årgangsindekser

Avskrivningene framregnes med årgangsindeksene for kapitalutstyret. Årgangsindeksene skal uttrykke prisendringen i kapitalsaldoen som avskrives. Det beregnes årgangsindekser for maskiner og redskaper (20 år), for traktor (20 år), for skurtresker (20 år), for yrkesbil (15 år) og for byggekostnadsindeksen som brukes i totalkalkylen for driftsbygninger (50 år). Avskrivninger for «Jord, veger, vannanlegg og grøfter» framregnes med årgangsindeksen for grøfter, fordi nesten hele avskrivningsbeløpet er knyttet til grøfter (33 år). Avskrivninger kontormaskiner framregnes med konsumprisindeksen (5 år). Det brukes samme antall avskrivningsår som i totalkalkylen.

For å illustrere begrepet årgangsindeks, har en i tabellen under brukt kontormaskiner og konsumprisindeksen som eksempel.

Tabell 7.2 Eksempel på årgangsindeks, konsumprisindeksen for avskrivning over 5 år

År	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014
Indeks	327,6	340,1	347,2	355,8	360,2	363,0	370,7	379,2
Årgangsindeks						349,72	356,32	362,58
Relativ årgangsindeks/framregningsfaktor						1	1,019	1,037

Årgangsindeksen for 2012 framkommer som summen av indeksen for de fire årene 2008–2011 pluss halvparten av indeksen for det første året (2007) og halvparten av indeksen for det siste året (2012) dividert på 5 år. Tilsvarende regnes indeksen for år 2013 ut på grunnlag av konsumprisindeksen for årene 2008–2013 og for 2014 for årene 2009–2014.

7.3 Leid arbeid

For arbeidslønningene følger en utviklingen i lønnstariffen for jordbruksarbeidere med minst 4 års praksis fra regnskapsåret til første framregningsår. Dette gir følgende utvikling:

$$2012 = 100,0 \quad 2013 = 102,3 \quad 2014 = 106,2$$

For 2014 er det da brukt et anslag for lønnsutviklingen på 3,8 prosent som er det samme anslaget som Statistisk sentralbyrå brukte før lønnsoppgjørene 2014.

Kostnader til leid arbeid inngår i «kostnader i alt» i referansebruksberegningene. I resultatberegningen blir førte kostnader til leid arbeid lagt til driftsoverskuddet igjen for å kunne beregne vederlag til arbeid og egenkapital.

7.4 Tilskudd

Prinsippet for framregning av tilskudd er at en aksepterer de gjennomsnittlige tilskudd en får fram i regnskapsåret (basisåret). For framregningen er hvert referansebruk plassert til bestemte soner, og regnet fram med satsendringene som gjelder den valgte geografiske soneplasseringen. Det er gjort en sideberegning av tilskudd for de tre årene gitt den valgte sonen. Framregningen av tilskuddene i selve referansebruksberegningene baseres så på den samme absolutte endringen. Framregningen av tilskuddene reflekterer de regnskapsresultatene en forventer å få i de to fram-regningsårene.

8 Beregningsresultater

Resultater fra referansebruksberegningene 2012–2014 er presentert nedenfor.

8.1 Vederlag til arbeid og egenkapital per årsverk

«Vederlag til arbeid og egenkapital» skal dekke godtgjøring til alt arbeid og godtgjøring til egenkapital.

Inntektsfradraget ved skatteligningen var nytt fra og med 2000. Inntektsfradraget er i utgangspunktet ikke regnet inn i referansebruksberegningene, men går fram av tabellene 8.6–8.9 og er regnet inn i resultatene for referansebrukene i tabellene 8.10–8.14.

I 2012 og 2013 er det generelle fradraget 63 500 kroner og maksimalt fradrag 166 400 kroner som oppnås ved en jordbruksinntekt på 334 300 kroner. Inntektsverdien per bruk før skatt for bruk med maksimalt jordbruksfradrag blir omtrent 76 400 kroner forutsatt 39 prosent marginalsatt. I 2014 er det generelle fradraget 63 500 kroner og maksimalt fradrag 166 400 kroner som oppnås ved en jordbruksinntekt på 334 300 kroner. Inntektsverdien per bruk før skatt for bruk med maksimalt jordbruksfradrag blir omtrent 72 900 kroner forutsatt 38,4 prosent marginalsatt. Marginalskatten økte fra og med 2012 fordi trygdeavgiften for primærnæringene ble hevet fra 7,8 til 11 prosent fra og med inntektsåret 2012. Økt jordbruksfradrag er en delkompensasjon for den økte trygdeavgiften. I tillegg ble tilskuddet til medlemsavgift til folketrygden omfordelt på ulike andre tilskudd.

Tabellene 8.1 og 8.2 viser det beregnede vederlag til arbeid og egenkapital per årsverk for de enkelte referansebruk.

Tabell 8.1 Vederlag til arbeid og egenkapital. Framregning inklusive volumframregninger fra regnskapsåret 2012. Verken inntektsfradrag ved skatteligningen eller utslaget av jordbruksoppjøret 2014 er regnet inn. Kr per årsverk

	2012	2013	2014
1 Melk og storfeslakt, 24 årskyr. Landet	283 900	284 900	305 800
2 Korn, 337 dekar korn. Landet	125 500	169 500	142 300
3 Sau, 153 vinterfôra sauer. Landet	173 000	196 200	220 900
4 Melkeproduksjon geit, 115 årsgeiter. Landet	294 600	299 100	319 200
5 Svin og korn, 50 avlssvin + 357 dekar korn. Landet	285 200	222 200	201 400
6 Egg og planteprodukter, 7 008 høner + 256 dekar korn. Landet	381 500	293 900	229 000
7 Poteter og korn, 130 daa poteter + 429 daa korn. Landet	391 800	433 200	426 100
8 Storfeslakt/ammeku, 29 ammekyr. Landet	217 700	248 200	272 400
9 Frukt og bær, 50 dekar frukt og bær. Landet	266 800	308 500	306 300
10 Fjørfekjøtt og planteprodukter, 96 878 fjørfeslakt. Landet	363 800	395 300	357 600

Tabell 8.2 Vederlag til arbeid og egenkapital. Framregning inklusive volumframregninger fra regnskapsåret 2012. Verken inntektsfradrag ved skatteligningen eller utslaget av jordbruksoppjøret 2014 er regnet inn. Kr per årsverk

	2012	2013	2014
11 Økologisk melk og storfeslakt, 23 årskyr. Landet	305 100	305 800	320 800
12 Melk, de 1/3 minste melkebrukene, 13 årskyr. Landet	237 600	241 300	258 700
13 Melk, de 1/3 største melkebrukene, 37 årskyr. Landet	312 000	310 400	335 400
14 Melk, de 25 største melkebrukene, 54 årskyr. Landet	358 600	351 600	380 300
15 Melk og storfeslakt, 26 årskyr. Østlandets flatbygder	310 300	311 300	331 600
16 Melk og storfeslakt, 22 årskyr. Østlandets andre bygder	289 800	292 400	313 600
17 Melk og storfeslakt, 34 årskyr. Agder/Rogaland, Jæren	339 200	332 500	360 000
18 Melk og storfeslakt, 20 årskyr. Agder/Rogal., andre bygder	258 600	260 100	280 900
19 Melk og storfeslakt, 22 årskyr. Vestlandet	261 700	262 800	282 700
20 Melk og storfeslakt, 26 årskyr. Trøndelag	279 400	280 800	301 000
21 Melk og storfeslakt, 23 årskyr. Nord-Norge	289 500	290 800	312 500
22 Korn, < 400 dekar korn (228 dekar korn). Østlandet	14 900	50 000	26 100
23 Korn, de 20 største kornbrukene, 707 daa korn. Østlandet	277 200	336 000	302 100
24 Korn og svin, 320 dekar korn + 26 avlssvin. Trøndelag	337 000	304 300	291 400
25 Sau, 133 vinterfôra sauer. Vestlandet	132 100	147 000	166 800
26 Sau, 155 vinterfôra sauer. Nord-Norge	240 500	270 400	300 400
27 Sau, de 25 største sauebrukene, 257 v.fôra sauer. Landet	225 700	257 900	285 000
28 Samdrift melkeproduksjon, 43 årskyr. Landet	339 500	336 900	363 400

Tabell 8.3 Resultatregning for hvert referansebruk. Verken inntektsfradrag ved skatteligningen eller utslaget av jordbruksoppjøret 2014 er regnet inn. Kr

1 Melk og storfeslakt, 24 årskyr. Landet

	320 bruk		
	2012	2013	2014
Inntekter i alt	1 660 789	1 678 318	1 731 245
– Kostnader i alt	1 175 340	1 209 947	1 241 493
= Driftsoverskudd	485 449	468 371	489 752
+ Leid arbeid	125 817	128 711	133 618
– Jordbrukets andel av gjeldsrenter	54 781	53 599	55 044
– Jordbrukets andel av kår	4 464	4 559	4 664
= Vederlag til arbeid og egenkapital	552 021	538 924	563 662
/ Antall årsverk	1,945	1,945	1,945
= Vederlag til arbeid og egenkapital per årsverk	283 857	277 122	289 843
+ Volumframregninger fra regnskapsåret	0	7 800	16 000
= Vederlag arb. og egenkap. per årsverk inkl. volumframregn.	283 857	284 922	305 843

2 Korn, 337 dekar korn. Landet

	96 bruk		
	2012	2013	2014
Inntekter i alt	495 739	522 729	524 235
– Kostnader i alt	422 653	431 473	444 010
= Driftsoverskudd	73 086	91 256	80 225
+ Leid arbeid	7 543	7 716	8 011
– Jordbrukets andel av gjeldsrenter	23 854	23 339	23 968
– Jordbrukets andel av kår	3 306	3 376	3 454
= Vederlag til arbeid og egenkapital	53 469	72 257	60 814
/ Antall årsverk	0,426	0,426	0,426
= Vederlag til arbeid og egenkapital per årsverk	125 509	169 611	142 750
+ Volumframregninger fra regnskapsåret	0	–100	–500
= Vederlag arb. og egenkap. per årsverk inkl. volumframregn.	125 509	169 511	142 250

3 Sau, 153 vinterfôra sauer. Landet

	100 bruk		
	2012	2013	2014
Inntekter i alt	661 718	694 230	727 753
– Kostnader i alt	479 106	491 221	503 783
= Driftsoverskudd	182 612	203 009	223 970
+ Leid arbeid	60 887	62 287	64 662
– Jordbrukets andel av gjeldsrenter	16 924	16 559	17 005
– Jordbrukets andel av kår	2 134	2 179	2 230
= Vederlag til arbeid og egenkapital	224 441	246 558	269 397
/ Antall årsverk	1,297	1,297	1,297
= Vederlag til arbeid og egenkapital per årsverk	173 044	190 096	207 705
+ Volumframregninger fra regnskapsåret	0	6 100	13 200
= Vederlag arb. og egenkap. per årsverk inkl. volumframregn.	173 044	196 196	220 905

4 Melkeproduksjon geit, 115 årsgeiter. Landet

	21 bruk		
	2012	2013	2014
Inntekter i alt	1 316 227	1 331 530	1 372 266
– Kostnader i alt	898 088	924 223	949 095
= Driftsoverskudd	418 139	407 307	423 171
+ Leid arbeid	154 619	158 175	164 205
– Jordbrukets andel av gjeldsrenter	46 439	45 437	46 662
– Jordbrukets andel av kår	2 795	2 855	2 920
= Vederlag til arbeid og egenkapital	523 524	517 190	537 794
/ Antall årsverk	1,777	1,777	1,777
= Vederlag til arbeid og egenkapital per årsverk	294 572	291 008	302 601
+ Volumframregninger fra regnskapsåret	0	8 100	16 600
= Vederlag arb. og egenkap. per årsverk inkl. volumframregn.	294 572	299 108	319 201

5 Svin og korn, 50 avlssvin og 357 dekar korn. Landet

	36 bruk		
	2012	2013	2014
Inntekter i alt	2 744 265	2 698 011	2 710 378
– Kostnader i alt	2 252 265	2 329 206	2 387 930
= Driftsoverskudd	492 000	368 805	322 448
+ Leid arbeid	106 232	108 675	112 818
– Jordbrukets andel av gjeldsrenter	108 713	106 367	109 234
– Jordbrukets andel av kår	5 033	5 140	5 258
= Vederlag til arbeid og egenkapital	484 486	365 973	320 774
/ Antall årsverk	1,699	1,699	1,699
= Vederlag til arbeid og egenkapital per årsverk	285 219	215 450	188 841
+ Volumframregninger fra regnskapsåret	0	6 700	12 600
= Vederlag arb. og egenkap. per årsverk inkl. volumframregn.	285 219	222 150	201 441

6 Egg og planteprodukter, 7 008 verpehøner og 256 dekar korn. Landet

	16 bruk		
	2012	2013	2014
Inntekter i alt	2 899 235	2 824 100	2 769 456
- Kostnader i alt	2 302 442	2 384 184	2 445 711
= Driftsoverskudd	596 793	439 916	323 745
+ Leid arbeid	129 456	132 433	137 482
- Jordbrukets andel av gjeldsrenter	122 107	119 472	122 693
- Jordbrukets andel av kår	5 185	5 295	5 417
= Vederlag til arbeid og egenkapital	598 957	447 582	333 117
/ Antall årsverk	1,570	1,570	1,570
= Vederlag til arbeid og egenkapital per årsverk	381 455	285 050	212 151
+ Volumframregninger fra regnskapsåret	0	8 900	16 900
= Vederlag arb. og egenkap. per årsverk inkl. volumframregn.	381 455	293 950	229 051

7 Poteter og korn, 130 dekar poteter og 429 dekar korn. Landet

	16 bruk		
	2012	2013	2014
Inntekter i alt	1 734 268	1 819 067	1 840 045
- Kostnader i alt	1 188 107	1 215 515	1 246 685
= Driftsoverskudd	546 161	603 552	593 360
+ Leid arbeid	81 276	83 145	86 315
- Jordbrukets andel av gjeldsrenter	54 339	53 166	54 600
- Jordbrukets andel av kår	6 140	6 271	6 415
= Vederlag til arbeid og egenkapital	566 958	627 260	618 660
/ Antall årsverk	1,447	1,447	1,447
= Vederlag til arbeid og egenkapital per årsverk	391 774	433 444	427 501
+ Volumframregninger fra regnskapsåret	0	-200	-1 400
= Vederlag arb. og egenkap. per årsverk inkl. volumframregn.	391 774	433 244	426 101

8 Storfeslakt/ammeku, 29 ammekyr. Landet

	39 bruk		
	2012	2013	2014
Inntekter i alt	1 096 923	1 145 025	1 185 841
- Kostnader i alt	841 879	864 350	887 553
= Driftsoverskudd	255 044	280 675	298 288
+ Leid arbeid	69 758	71 362	74 083
- Jordbrukets andel av gjeldsrenter	50 714	49 619	50 957
- Jordbrukets andel av kår	3 630	3 707	3 793
= Vederlag til arbeid og egenkapital	270 458	298 711	317 621
/ Antall årsverk	1,242	1,242	1,242
= Vederlag til arbeid og egenkapital per årsverk	217 712	240 455	255 677
+ Volumframregninger fra regnskapsåret	0	7 700	16 700
= Vederlag arb. og egenkap. per årsverk inkl. volumframregn.	217 712	248 155	272 377

9 Frukt og bær, 50 dekar frukt og bær. Landet

	26 bruk		
	2012	2013	2014
Inntekter i alt	888 611	958 922	944 775
– Kostnader i alt	561 474	575 441	593 376
= Driftsoverskudd	327 137	383 481	351 399
+ Leid arbeid	195 456	199 951	207 574
– Jordbrukets andel av gjeldsrenter	14 913	14 591	14 985
– Jordbrukets andel av kår	1 939	1 980	2 026
= Vederlag til arbeid og egenkapital	505 741	566 861	541 962
/ Antall årsverk	1,895	1,895	1,895
= Vederlag til arbeid og egenkapital per årsverk	266 826	299 073	285 936
+ Volumframregninger fra regnskapsåret	0	9 400	20 400
= Vederlag arb. og egenkap. per årsverk inkl. volumframregn.	266 826	308 473	306 336

10 Fjørfekjøtt og planteprodukter, 96 878 fjørfeslakt. Landet

	15 bruk		
	2012	2013	2014
Inntekter i alt	3 044 596	3 162 900	3 172 524
– Kostnader i alt	2 650 670	2 747 074	2 808 765
= Driftsoverskudd	393 926	415 826	363 759
+ Leid arbeid	92 529	94 657	98 266
– Jordbrukets andel av gjeldsrenter	76 408	74 759	76 774
– Jordbrukets andel av kår	3 800	3 881	3 970
= Vederlag til arbeid og egenkapital	406 247	431 843	381 281
/ Antall årsverk	1,117	1,117	1,117
= Vederlag til arbeid og egenkapital per årsverk	363 847	386 772	341 487
+ Volumframregninger fra regnskapsåret	0	8 500	16 100
= Vederlag arb. og egenkap. per årsverk inkl. volumframregn.	363 847	395 272	357 587

11 Økologisk melk og storfeslakt, 23 årskyr. Landet

	28 bruk		
	2012	2013	2014
Inntekter i alt	1 595 359	1 608 661	1 648 462
– Kostnader i alt	1 094 942	1 128 097	1 160 293
= Driftsoverskudd	500 417	480 564	488 169
+ Leid arbeid	154 467	158 020	164 044
– Jordbrukets andel av gjeldsrenter	46 050	45 056	46 271
– Jordbrukets andel av kår	3 075	3 140	3 213
= Vederlag til arbeid og egenkapital	605 759	590 388	602 729
/ Antall årsverk	1,985	1,985	1,985
= Vederlag til arbeid og egenkapital per årsverk	305 112	297 370	303 586
+ Volumframregninger fra regnskapsåret	0	8 400	17 200
= Vederlag arb. og egenkap. per årsverk inkl. volumframregn.	305 112	305 770	320 786

12 Melk (de 1/3 minste melkebrukene), 13 årskyr. Landet

	107 bruk		
	2012	2013	2014
Inntekter i alt	998 294	1 010 957	1 042 697
– Kostnader i alt	686 051	705 562	723 537
= Driftsoverskudd	312 243	305 395	319 160
+ Leid arbeid	87 254	89 261	92 664
– Jordbrukets andel av gjeldsrenter	19 813	19 385	19 908
– Jordbrukets andel av kår	2 697	2 754	2 818
= Vederlag til arbeid og egenkapital	376 987	372 517	389 098
/ Antall årsverk	1,586	1,586	1,586
= Vederlag til arbeid og egenkapital per årsverk	237 629	234 812	245 263
+ Volumframregninger fra regnskapsåret	0	6 500	13 400
= Vederlag arb. og egenkap. per årsverk inkl. volumframregn.	237 629	241 312	258 663

13 Melk (de 1/3 største melkebrukene), 37 årskyr. Landet

	107 bruk		
	2012	2013	2014
Inntekter i alt	2 441 832	2 466 466	2 548 099
– Kostnader i alt	1 777 637	1 831 666	1 880 059
= Driftsoverskudd	664 195	634 800	668 040
+ Leid arbeid	168 251	172 121	178 683
– Jordbrukets andel av gjeldsrenter	113 108	110 667	113 650
– Jordbrukets andel av kår	6 312	6 446	6 595
= Vederlag til arbeid og egenkapital	713 026	689 808	726 478
/ Antall årsverk	2,286	2,286	2,286
= Vederlag til arbeid og egenkapital per årsverk	311 959	301 801	317 845
+ Volumframregninger fra regnskapsåret	0	8 600	17 600
= Vederlag arb. og egenkap. per årsverk inkl. volumframregn.	311 959	310 401	335 445

14 Melk og storfeslakt, de 25 største melkebrukene, 54 årskyr. Landet

	25 bruk		
	2012	2013	2014
Inntekter i alt	3 386 354	3 414 745	3 526 680
– Kostnader i alt	2 488 359	2 566 191	2 635 401
= Driftsoverskudd	897 995	848 554	891 279
+ Leid arbeid	184 904	189 157	196 368
– Jordbrukets andel av gjeldsrenter	209 892	205 362	210 899
– Jordbrukets andel av kår	6 716	6 859	7 017
= Vederlag til arbeid og egenkapital	866 291	825 490	869 731
/ Antall årsverk	2,416	2,416	2,416
= Vederlag til arbeid og egenkapital per årsverk	358 606	341 716	360 030
+ Volumframregninger fra regnskapsåret	0	9 900	20 300
= Vederlag arb. og egenkap. per årsverk inkl. volumframregn.	358 606	351 616	380 330

15 Melk og storfeslakt, 26 årskyr. Østlandets flatbygder

	25 bruk		
	2012	2013	2014
Inntekter i alt	1 981 400	2 003 220	2 061 517
- Kostnader i alt	1 486 760	1 530 060	1 571 299
= Driftsoverskudd	494 640	473 160	490 218
+ Leid arbeid	207 172	211 937	220 017
- Jordbrukets andel av gjeldsrenter	57 044	55 813	57 318
- Jordbrukets andel av kår	2 389	2 440	2 496
= Vederlag til arbeid og egenkapital	642 379	626 844	650 421
/ Antall årsverk	2,070	2,070	2,070
= Vederlag til arbeid og egenkapital per årsverk	310 259	302 756	314 143
+ Volumframregninger fra regnskapsåret	0	8 500	17 500
= Vederlag arb. og egenkap. per årsverk inkl. volumframregn.	310 259	311 256	331 643

16 Melk og storfeslakt, 22 årskyr. Østlandets andre bygder

	47 bruk		
	2012	2013	2014
Inntekter i alt	1 576 382	1 594 128	1 645 066
- Kostnader i alt	1 105 001	1 136 694	1 167 019
= Driftsoverskudd	471 381	457 434	478 047
+ Leid arbeid	128 862	131 826	136 851
- Jordbrukets andel av gjeldsrenter	36 178	35 397	36 352
- Jordbrukets andel av kår	7 700	7 864	8 045
= Vederlag til arbeid og egenkapital	556 365	545 999	570 501
/ Antall årsverk	1,920	1,920	1,920
= Vederlag til arbeid og egenkapital per årsverk	289 806	284 407	297 169
+ Volumframregninger fra regnskapsåret	0	8 000	16 400
= Vederlag arb. og egenkap. per årsverk inkl. volumframregn.	289 806	292 407	313 569

17 Melk og storfeslakt, 34 årskyr. Agder/Rogaland, Jæren

	20 bruk		
	2012	2013	2014
Inntekter i alt	1 999 058	2 010 074	2 076 285
- Kostnader i alt	1 416 857	1 461 594	1 498 230
= Driftsoverskudd	582 201	548 480	578 055
+ Leid arbeid	122 682	125 504	130 288
- Jordbrukets andel av gjeldsrenter	78 068	76 383	78 442
- Jordbrukets andel av kår	4 156	4 245	4 342
= Vederlag til arbeid og egenkapital	622 659	593 356	625 559
/ Antall årsverk	1,836	1,836	1,836
= Vederlag til arbeid og egenkapital per årsverk	339 181	323 219	340 761
+ Volumframregninger fra regnskapsåret	0	9 300	19 200
= Vederlag arb. og egenkap. per årsverk inkl. volumframregn.	339 181	332 519	359 961

18 Melk og storfeslakt, 20 årskyr. Agder/Rogaland, andre bygder

	30 bruk		
	2012	2013	2014
Inntekter i alt	1 407 640	1 425 216	1 472 914
– Kostnader i alt	1 042 238	1 072 984	1 101 589
= Driftsoverskudd	365 402	352 232	371 325
+ Leid arbeid	121 946	124 751	129 507
– Jordbrukets andel av gjeldsrenter	45 015	44 043	45 231
– Jordbrukets andel av kår	1 697	1 733	1 773
= Vederlag til arbeid og egenkapital	440 636	431 207	453 828
/ Antall årsverk	1,704	1,704	1,704
= Vederlag til arbeid og egenkapital per årsverk	258 579	253 046	266 321
+ Volumframregninger fra regnskapsåret	0	7 100	14 600
= Vederlag arb. og egenkap. per årsverk inkl. volumframregn.	258 579	260 146	280 921

19 Melk og storfeslakt, 22 årskyr. Vestlandet

	70 bruk		
	2012	2013	2014
Inntekter i alt	1 491 995	1 508 180	1 556 388
– Kostnader i alt	1 048 800	1 079 931	1 107 481
= Driftsoverskudd	443 195	428 249	448 907
+ Leid arbeid	105 630	108 059	112 179
– Jordbrukets andel av gjeldsrenter	38 382	37 554	38 566
– Jordbrukets andel av kår	5 010	5 117	5 234
= Vederlag til arbeid og egenkapital	505 433	493 637	517 286
/ Antall årsverk	1,931	1,931	1,931
= Vederlag til arbeid og egenkapital per årsverk	261 724	255 616	267 862
+ Volumframregninger fra regnskapsåret	0	7 200	14 800
= Vederlag arb. og egenkap. per årsverk inkl. volumframregn.	261 724	262 816	282 662

20 Melk og storfeslakt, 26 årskyr. Trøndelag

	68 bruk		
	2012	2013	2014
Inntekter i alt	1 722 736	1 740 789	1 795 939
– Kostnader i alt	1 189 877	1 224 776	1 257 504
= Driftsoverskudd	532 859	516 013	538 435
+ Leid arbeid	114 583	117 218	121 687
– Jordbrukets andel av gjeldsrenter	64 625	63 230	64 935
– Jordbrukets andel av kår	6 224	6 357	6 503
= Vederlag til arbeid og egenkapital	576 593	563 644	588 684
/ Antall årsverk	2,064	2,064	2,064
= Vederlag til arbeid og egenkapital per årsverk	279 363	273 089	285 221
+ Volumframregninger fra regnskapsåret	0	7 700	15 800
= Vederlag arb. og egenkap. per årsverk inkl. volumframregn.	279 363	280 789	301 021

21 Melk og storfeslakt, 23 årskyr. Nord-Norge

	60 bruk		
	2012	2013	2014
Inntekter i alt	1 733 810	1 751 700	1 806 342
– Kostnader i alt	1 217 853	1 253 396	1 284 933
= Driftsoverskudd	515 957	498 304	521 409
+ Leid arbeid	128 796	131 758	136 781
– Jordbrukets andel av gjeldsrenter	78 967	77 263	79 346
– Jordbrukets andel av kår	974	995	1 018
= Vederlag til arbeid og egenkapital	564 812	551 804	577 826
/ Antall årsverk	1,951	1,951	1,951
= Vederlag til arbeid og egenkapital per årsverk	289 466	282 800	296 136
+ Volumframregninger fra regnskapsåret	0	8 000	16 400
= Vederlag arb. og egenkap. per årsverk inkl. volumframregn.	289 466	290 800	312 536

22 Korn, < 400 dekar korn (228 dekar korn). Østlandet

	57 bruk		
	2012	2013	2014
Inntekter i alt	334682	352544	354007
– Kostnader i alt	306922	313559	322319
= Driftsoverskudd	27760	38985	31688
+ Leid arbeid	1117	1143	1186
– Jordbrukets andel av gjeldsrenter	21053	20599	21154
– Jordbrukets andel av kår	2898	2960	3028
= Vederlag til arbeid og egenkapital	4926	16569	8692
/ Antall årsverk	0,331	0,331	0,331
= Vederlag til arbeid og egenkapital per årsverk	14875	50032	26247
+ Volumframregninger fra regnskapsåret	0	0	–100
= Vederlag arb. og egenkap. per årsverk inkl. volumframregn.	14875	50032	26147

23 Korn, de 20 største kornbrukene, 707 dekar korn. Østlandet

	20 bruk		
	2012	2013	2014
Inntekter i alt	1 032 524	1 091 216	1 093 207
– Kostnader i alt	826 357	843 370	869 677
= Driftsoverskudd	206 167	247 846	223 530
+ Leid arbeid	27 816	28 456	29 541
– Jordbrukets andel av gjeldsrenter	29 641	29 001	29 783
– Jordbrukets andel av kår	2 719	2 777	2 841
= Vederlag til arbeid og egenkapital	201 623	244 524	220 447
/ Antall årsverk	0,727	0,727	0,727
= Vederlag til arbeid og egenkapital per årsverk	277 194	336 175	303 074
+ Volumframregninger fra regnskapsåret	0	–200	–1 000
= Vederlag arb. og egenkap. per årsverk inkl. volumframregn.	277 194	335 975	302 074

24 Korn og svin, 320 dekar korn og 26 avlssvin. Trøndelag

	27 bruk		
	2012	2013	2014
Inntekter i alt	1 451 061	1 443 934	1 452 686
– Kostnader i alt	1 096 095	1 132 018	1 161 011
= Driftsoverskudd	354 966	311 916	291 675
+ Leid arbeid	46 839	47 916	49 743
– Jordbrukets andel av gjeldsrenter	54 371	53 198	54 632
– Jordbrukets andel av kår	7 540	7 701	7 878
= Vederlag til arbeid og egenkapital	339 894	298 933	278 908
/ Antall årsverk	1,009	1,009	1,009
= Vederlag til arbeid og egenkapital per årsverk	336 972	296 363	276 510
+ Volumframregninger fra regnskapsåret	0	7 900	14 900
= Vederlag arb. og egenkap. per årsverk inkl. volumframregn.	336 972	304 263	291 410

25 Sau, 133 vinterfôra sauer. Vestlandet

	24 bruk		
	2012	2013	2014
Inntekter i alt	551 340	575 088	604 713
– Kostnader i alt	404 558	415 066	425 949
= Driftsoverskudd	146 782	160 022	178 764
+ Leid arbeid	56 081	57 371	59 558
– Jordbrukets andel av gjeldsrenter	10 636	10 406	10 687
– Jordbrukets andel av kår	2 412	2 463	2 520
= Vederlag til arbeid og egenkapital	189 815	204 524	225 115
/ Antall årsverk	1,437	1,437	1,437
= Vederlag til arbeid og egenkapital per årsverk	132 104	142 341	156 672
+ Volumframregninger fra regnskapsåret	0	4 700	10 100
= Vederlag arb. og egenkap. per årsverk inkl. volumframregn.	132 104	147 041	166 772

26 Sau, 155 vinterfôra sauer. Nord-Norge

	20 bruk		
	2012	2013	2014
Inntekter i alt	707 383	741 546	774 790
– Kostnader i alt	473 525	485 250	497 419
= Driftsoverskudd	233 858	256 296	277 371
+ Leid arbeid	57 081	58 394	60 620
– Jordbrukets andel av gjeldsrenter	17 916	17 529	18 002
– Jordbrukets andel av kår	661	675	691
= Vederlag til arbeid og egenkapital	272 362	296 486	319 298
/ Antall årsverk	1,132	1,132	1,132
= Vederlag til arbeid og egenkapital per årsverk	240 549	261 856	282 003
+ Volumframregninger fra regnskapsåret	0	8 500	18 400
= Vederlag arb. og egenkap. per årsverk inkl. volumframregn.	240 549	270 356	300 403

27 Sau, de 25 største sauebrukene, 257 vinterføra sauer. Landet

	25 bruk		
	2012	2013	2014
Inntekter i alt	1 025 617	1 081 127	1 127 124
- Kostnader i alt	684 375	701 490	719 512
= Driftsoverskudd	341 242	379 637	407 612
+ Leid arbeid	79 045	80 863	83 946
- Jordbrukets andel av gjeldsrenter	34 203	33 465	34 367
- Jordbrukets andel av kår	4 609	4 707	4 815
= Vederlag til arbeid og egenkapital	381 475	422 328	452 376
/ Antall årsverk	1,690	1,690	1,690
= Vederlag til arbeid og egenkapital per årsverk	225 728	249 902	267 682
+ Volumframregninger fra regnskapsåret	0	8 000	17 300
= Vederlag arb. og egenkap. per årsverk inkl. volumframregn.	225 728	257 902	284 982

28 Samdrift melkeproduksjon, 43 årskyr. Landet

	31 bruk		
	2012	2013	2014
Inntekter i alt	3 259 422	3 295 980	3 400 337
- Kostnader i alt	2 356 336	2 429 891	2 491 939
= Driftsoverskudd	903 086	866 089	908 398
+ Leid arbeid	129 228	132 200	137 240
- Jordbrukets andel av gjeldsrenter	129 056	126 271	129 675
- Jordbrukets andel av kår	9 309	9 507	9 726
= Vederlag til arbeid og egenkapital	893 949	862 511	906 237
/ Antall årsverk	2,633	2,633	2,633
= Vederlag til arbeid og egenkapital per årsverk	339 509	327 570	344 176
+ Volumframregninger fra regnskapsåret	0	9 300	19 200
= Vederlag arb. og egenkap. per årsverk inkl. volumframregn.	339 509	336 870	363 376

Tabell 8.4 Utvikling i sum tilskudd. Kr per bruk

	Sum tilskudd 2012	Endring til 2013	Endring til 2014 ¹	Endring til 2015 ²	Endring 2013– 2014 ¹
1 Melk og storfeslakt, 24 årskyr. Landet	545 943	13 924	39 557	39 944	25 634
2 Korn, 337 dekar korn. Landet	144 631	-62	861	-1 224	922
3 Sau, 153 vinterfôra sauer. Landet	398 172	12 237	34 515	50 589	22 278
4 Melkeproduksjon geit, 115 årsgaier. Landet	793 693	21 976	52 095	63 964	30 119
5 Svin og korn, 50 avlssvin + 357 dekar korn. Landet	244 732	2 534	15 762	14 936	13 228
6 Egg/planteprod., 7 008 høner + 256 dekar korn. Landet	311 945	3 922	10 398	8 562	6 476
7 Poteter og korn, 130 daa potet + 429 daa korn. Landet	224 429	1 633	5 112	960	3 480
8 Storfeslakt/ammeku, 29 ammekyr. Landet	509 042	17 674	47 975	58 598	30 301
9 Frukt og bær, 50 dekar frukt og bær. Landet	238 785	16 090	31 689	33 711	15 598
10 Fjorfekjøtt/planteprodukter, 96 878 fjorfeslakt. Landet	132 267	3 160	6 914	5 428	3 754
11 Økologisk melk og storfeslakt, 23 årskyr. Landet	600 153	14 752	32 411	49 819	17 659
12 Melk, de 1/3 minste melkebrukene, 13 årskyr. Landet	425 829	11 732	29 277	25 015	17 545
13 Melk, de 1/3 største melkebrukene, 37 årskyr. Landet	660 431	19 567	57 693	80 757	38 126
14 Melk, de 25 største melkebrukene, 54 årskyr. Landet	824 734	24 450	73 431	125 309	48 981
15 Melk og storfeslakt, 26 årskyr. Østlandets flatbygder	578 532	12 042	38 670	41 520	26 628
16 Melk og storfeslakt, 22 årskyr. Østlandets andre bygd.	546 441	13 617	39 383	44 672	25 767
17 Melk og storfeslakt, 34 årskyr. Agder/Rogaland, Jæren	401 994	9 650	37 244	39 422	27 595
18 Melk og storfesl., 20 årskyr. Agder/Rogal., andre bygd.	473 646	11 829	36 632	38 088	24 803
19 Melk og storfeslakt, 22 årskyr. Vestlandet	508 672	15 091	38 878	38 244	23 787
20 Melk og storfeslakt, 26 årskyr. Trøndelag	520 333	14 832	40 665	45 115	25 833
21 Melk og storfeslakt, 23 årskyr. Nord-Norge	688 610	17 318	45 349	62 790	28 031
22 Korn, < 400 dekar korn (228 dekar korn). Østlandet	93 607	10	670	1 175	660
23 Korn, de 20 største kornbrukene, 707 dekar. Østlandet	274 809	0	1 836	562	1 836
24 Korn og svin, 320 dekar korn + 26 avlssvin. Trøndelag	213 982	1 048	9 293	1 280	8 245
25 Sau, 133 vinterfôra sauer. Vestlandet	345 122	10 873	32 090	43 078	21 217
26 Sau, 155 vinterfôra sauer. Nord-Norge	439 485	13 407	35 116	51 926	21 708
27 Sau, de 25 største sauebrukene, 257 v.f. sauer. Landet	577 800	18 131	44 411	103 441	26 280
28 Samdrift melkeproduksjon, 43 årskyr. Landet	808 877	28 006	75 978	121 204	47 972

1) Før utslaget av jordbruksoppgjøret 2014 er regnet inn

2) Med 2015 menes fullt utslag av jordbruksoppgjøret 2014

Tabell 8.5 Utvikling i sum tilskudd. Kr per årsverk

	Sum tilskudd 2012	Endring til 2013	Endring til 2014 ¹	Endring til 2015 ²	Endring 2013– 2014 ¹
1 Melk og storfeslakt, 24 årskyr. Landet	280 732	7 160	20 341	20 540	13 181
2 Korn, 337 dekar korn. Landet	339 496	-145	2 020	-2 873	2 165
3 Sau, 153 vinterfôra sauer. Landet	306 990	9 435	26 611	39 004	17 177
4 Melkeproduksjon geit, 115 årsgaier. Landet	446 588	12 365	29 312	35 991	16 947
5 Svin og korn, 50 avlssvin + 357 dekar korn. Landet	144 075	1 492	9 279	8 793	7 787
6 Egg/planteprod., 7 008 høner + 256 dekar korn. Landet	198 667	2 498	6 622	5 453	4 124
7 Poteter og korn, 130 daa potet + 429 daa korn. Landet	155 083	1 128	3 533	664	2 405
8 Storfeslakt/ammeku, 29 ammekyr. Landet	409 765	14 227	38 619	47 170	24 392
9 Frukt og bær, 50 dekar frukt og bær. Landet	125 982	8 489	16 719	17 786	8 230
10 Fjorfekjøtt/planteprodukter, 96 878 fjorfeslakt. Landet	118 462	2 830	6 192	4 861	3 362
11 Økologisk melk og storfeslakt, 23 årskyr. Landet	302 288	7 430	16 325	25 093	8 895
12 Melk, de 1/3 minste melkebrukene, 13 årskyr. Landet	268 416	7 395	18 455	15 768	11 060
13 Melk, de 1/3 største melkebrukene, 37 årskyr. Landet	288 948	8 561	25 242	35 333	16 681
14 Melk, de 25 største melkebrukene, 54 årskyr. Landet	341 403	10 121	30 397	51 873	20 276
15 Melk og storfeslakt, 26 årskyr. Østlandets flatbygder	279 422	5 816	18 677	20 054	12 861
16 Melk og storfeslakt, 22 årskyr. Østlandets andre bygd.	284 637	7 093	20 515	23 269	13 422
17 Melk og storfeslakt, 34 årskyr. Agder/Rogaland, Jæren	218 978	5 256	20 288	21 474	15 032
18 Melk og storfesl., 20 årskyr. Agder/Rogal., andre bygd.	277 951	6 941	21 497	22 351	14 555
19 Melk og storfeslakt, 22 årskyr. Vestlandet	263 402	7 815	20 132	19 804	12 317
20 Melk og storfeslakt, 26 årskyr. Trøndelag	252 105	7 186	19 702	21 858	12 516
21 Melk og storfeslakt, 23 årskyr. Nord-Norge	352 913	8 876	23 241	32 180	14 366
22 Korn, < 400 dekar korn (228 dekar korn). Østlandet	282 659	31	2 024	3 550	1 993
23 Korn, de 20 største kornbrukene, 707 dekar. Østlandet	377 811	0	2 524	772	2 524
24 Korn og svin, 320 dekar korn + 26 avlssvin. Trøndelag	212 142	1 039	9 213	1 269	8 174
25 Sau, 133 vinterfôra sauer. Vestlandet	240 192	7 567	22 333	29 981	14 767
26 Sau, 155 vinterfôra sauer. Nord-Norge	388 152	11 841	31 014	45 861	19 173
27 Sau, de 25 største sauebrukene, 257 v.f. sauer. Landet	341 899	10 729	26 279	61 209	15 551
28 Samdrift melkeproduksjon, 43 årskyr. Landet	307 200	10 636	28 855	46 032	18 219

1) Før utslaget av jordbruksoppgjøret 2014 er regnet inn

2) Med 2015 menes fullt utslag av jordbruksoppgjøret 2014

Tabell 8.6 Beregnet inntektsverdi før skatt av jordbruksfradraget. Kr per bruk

		2012	2013	2014 ¹	
1	Melk og storfeslakt. 24 årskyr	Landet	60 400	58 900	58 000
2	Korn. 337 dekar korn	Landet	16 800	20 900	17 600
3	Sau. 153 vinterfôra sauer	Landet	34 000	35 800	35 900
4	Melkeproduksjon geit. 115 årsgeiter	Landet	54 500	53 600	52 500
5	Svin og korn. 50 avlssvin + 357 dekar korn	Landet	61 000	50 200	44 100
6	Egg og planteprodukter. 7 008 høner + 256 dekar korn	Landet	70 100	56 400	44 200
7	Poteter og korn. 130 dekar poteter + 429 dekar korn	Landet	65 700	70 700	66 700
8	Storfeslakt/ammeku. 29 ammekyr	Landet	40 300	42 600	42 100
9	Frukt og bær. 50 dekar frukt og bær	Landet	46 600	51 500	46 500
10	Fjorfekjøtt og planteprodukter. 96 878 fjorfeslakt	Landet	52 400	54 300	47 500

1) Før utslaget av jordbruksoppjøret 2014 er regnet inn

Tabell 8.7 Beregnet inntektsverdi før skatt av jordbruksfradraget. Kr per bruk

		2012	2013	2014 ¹	
11	Økologisk melk og storfeslakt. 23 årskyr	Landet	61 700	60 000	57 900
12	Melk (de 1/3 minste brukene). 13 årskyr	Landet	45 300	44 700	43 800
13	Melk (de 1/3 største brukene). 37 årskyr	Landet	76 000	73 400	72 900
14	Melk (de 25 største brukene). 54 årskyr	Landet	76 400	76 400	72 900
15	Melk og storfeslakt. 26 årskyr	Østlandets flatbygder	61 200	59 300	58 100
16	Melk og storfeslakt. 22 årskyr	Østlandets a. bygder	59 200	58 000	57 100
17	Melk og storfeslakt. 34 årskyr	Agder og Rog., Jæren	68 800	65 900	65 400
18	Melk og storfeslakt. 20 årskyr	Agder/ Rog. a. bygder	49 900	48 800	48 200
19	Melk og storfeslakt. 22 årskyr	Vestlandet	56 700	55 400	54 600
20	Melk og storfeslakt. 26 årskyr	Trøndelag	64 500	63 100	62 100
21	Melk og storfeslakt. 23 årskyr	Nord-Norge	63 100	61 500	60 700
22	Korn. < 400 dekar korn (228 dekar korn)	Østlandet	6 400	8 900	6 900
23	Korn (de 20 største brukene). 707 dekar korn	Østlandet	36 100	39 700	35 900
24	Korn og korn/svin. 320 dekar + 26 avlssvin	Trøndelag	49 000	45 300	41 500
25	Sau. 133 vinterfôra sauer	Vestlandet	30 900	32 000	32 100
26	Sau. 155 vinterfôra sauer	Nord-Norge	38 500	40 400	40 400
27	Sau (de 25 største brukene). 257 v.f. sauer	Landet	47 800	51 200	51 200
28	Samdrift melkeproduksjon. 43 årskyr	Landet	76 400	76 400	72 900

1) Før utslaget av jordbruksoppjøret 2014 er regnet inn

De to tabellene ovenfor viser antatt inntektsverdi før skatt av jordbruksfradraget for det enkelte referansebruk for årene 2012–2014. Resultatene for 2014 er før virkningene i 2014 av årets jordbruksoppjør er innarbeidet.

Beregningen tar utgangspunkt i halvt driftsoverskudd på referansebrukene det enkelte år og reglene for beregning av jordbruksfradraget det enkelte år. Beregnet jordbruksfradrag er omregnet til verdi før skatt med skatteprosent 39,0 på alle bruk i årene 2012 og 2013 og med skatteprosent 38,4 på alle bruk i år 2014 (jf. Totalkalkylepublikasjonen 2014 underkapittel 6.2).

I tabellene 8.8 og 8.9 er de samme beregnede utslagene av jordbruksfradraget på vederlag til arbeid og egenkapital vist per årsverk.

Tabell 8.8 Beregnet inntektsverdi før skatt av jordbruksfradraget. Kr per årsverk

		2012	2013	2014 ¹	
1	Melk og storfeslakt. 24 årskyr	Landet	31 100	30 300	29 800
2	Korn. 337 dekar korn	Landet	39 400	49 200	41 300
3	Sau. 153 vinterfôra sauer	Landet	26 200	27 600	27 700
4	Melkeproduksjon geit. 115 årsgelter	Landet	30 700	30 200	29 500
5	Svin og korn. 50 avlssvin + 357 dekar korn	Landet	35 900	29 600	26 000
6	Egg og planteprodukter. 7 008 høner + 256 dekar korn	Landet	44 700	35 900	28 200
7	Poteter og korn. 130 dekar poteter + 429 dekar korn	Landet	45 400	48 900	46 100
8	Storfeslakt/ammeku. 29 ammekyr	Landet	32 500	34 300	33 900
9	Frukt og bær. 50 dekar frukt og bær	Landet	24 600	27 200	24 500
10	Fjorfekjøtt og planteprodukter. 96 878 fjorfeslakt	Landet	47 000	48 700	42 600

1) Før utslaget av jordbruksoppjøret 2014 er regnet inn

Tabell 8.9 Beregnet inntektsverdi før skatt av jordbruksfradraget. Kr per årsverk

		2012	2013	2014 ¹	
11	Økologisk melk og storfeslakt. 23 årskyr	Landet	31 100	30 200	29 200
12	Melk (de 1/3 minste brukene). 13 årskyr	Landet	28 600	28 200	27 600
13	Melk (de 1/3 største brukene). 37 årskyr	Landet	33 300	32 100	31 900
14	Melk (de 25 største brukene). 54 årskyr	Landet	31 600	31 600	30 200
15	Melk og storfeslakt. 26 årskyr	Østlandets flatbygder	29 600	28 700	28 100
16	Melk og storfeslakt. 22 årskyr	Østlandets a. bygder	30 800	30 200	29 700
17	Melk og storfeslakt. 34 årskyr	Agder og Rog., Jæren	37 500	35 900	35 600
18	Melk og storfeslakt. 20 årskyr	Agder/ Rog. a. bygder	29 300	28 600	28 300
19	Melk og storfeslakt. 22 årskyr	Vestlandet	29 400	28 700	28 300
20	Melk og storfeslakt. 26 årskyr	Trøndelag	31 300	30 600	30 100
21	Melk og storfeslakt. 23 årskyr	Nord-Norge	32 300	31 500	31 100
22	Korn. < 400 dekar korn (228 dekar korn)	Østlandet	19 200	27 000	21 000
23	Korn (de 20 største brukene). 707 dekar korn	Østlandet	49 600	54 600	49 300
24	Korn og korn/svin. 320 dekar + 26 avlssvin	Trøndelag	48 600	44 900	41 200
25	Sau. 133 vinterfôra sauer	Vestlandet	21 500	22 300	22 400
26	Sau. 155 vinterfôra sauer	Nord-Norge	34 000	35 700	35 600
27	Sau (de 25 største brukene). 257 v.f. sauer	Landet	28 300	30 300	30 300
28	Samdrift melkeproduksjon. 43 årskyr	Landet	29 000	29 000	27 700

1) Før utslaget av jordbruksoppjøret 2014 er regnet inn

Tabellene nedenfor viser det beregnede vederlag til arbeid og egenkapital per årsverk inklusive beregnet utslag av jordbruksfradraget for de enkelte referansebruk.

Tabell 8.10 Vederlag til arbeid og egenkapital, inklusive beregnet inntektsverdi før skatt av jordbruksfradraget. Framregning inklusive volumframregninger fra regnskapsåret 2012. Resultatene før jordbruksoppgjøret 2014. Kr per årsverk

	Årsverk	2012	2013	2014
1 Melk og storfeslakt, 24 årskyr. Landet	1,945	314 900	315 200	335 700
2 Korn, 337 dekar korn. Landet	0,426	164 900	218 700	183 500
3 Sau, 153 vinterfôra sauer. Landet	1,297	199 300	223 800	248 600
4 Melkeproduksjon geit, 115 årsgeiter. Landet	1,777	325 300	329 300	348 700
5 Svin og korn, 50 avlssvin + 357 dekar korn. Landet	1,699	321 100	251 700	227 400
6 Egg og planteprodukter, 7 008 høner+256 dekar korn. Landet	1,570	426 100	329 900	257 200
7 Poteter og korn, 130 daa poteter + 429 daa korn. Landet	1,447	437 200	482 100	472 200
8 Storfeslakt/ammeku, 29 ammekyr. Landet	1,242	250 200	282 400	306 300
9 Frukt og bær, 50 dekar frukt og bær. Landet	1,895	291 400	335 700	330 900
10 Fjorfekjøtt og planteprodukter, 96 878 fjorfeslakt. Landet	1,117	410 800	443 900	400 200

Tabell 8.11 Vederlag til arbeid og egenkapital, inklusive beregnet inntektsverdi før skatt av jordbruksfradraget. Framregning inklusive volumframregninger fra regnskapsåret 2012. Resultatene før jordbruksoppgjøret 2014. Kr per årsverk

	Årsverk	2012	2013	2014
11 Økologisk melk og storfeslakt, 23 årskyr. Landet	1,985	336 200	336 000	350 000
12 Melk, de 1/3 minste melkebrukene, 13 årskyr. Landet	1,586	266 200	269 500	286 300
13 Melk, de 1/3 største melkebrukene, 37 årskyr. Landet	2,286	345 200	342 500	367 300
14 Melk, de 25 største melkebrukene, 54 årskyr. Landet	2,416	390 200	383 200	410 500
15 Melk og storfeslakt, 26 årskyr. Østlandets flatbygder	2,070	339 800	339 900	359 700
16 Melk og storfeslakt, 22 årskyr. Østlandets andre bygder	1,920	320 600	322 600	343 300
17 Melk og storfeslakt, 34 årskyr. Agder/Rogaland, Jæren	1,836	376 700	368 400	395 600
18 Melk og storfeslakt, 20 årskyr. Agder/Rogal., andre bygder	1,704	287 900	288 800	309 200
19 Melk og storfeslakt, 22 årskyr. Vestlandet	1,931	291 100	291 500	311 000
20 Melk og storfeslakt, 26 årskyr. Trøndelag	2,064	310 600	311 300	331 100
21 Melk og storfeslakt, 23 årskyr. Nord-Norge	1,951	321 800	322 300	343 600
22 Korn, < 400 dekar korn (228 dekar korn). Østlandet	0,331	34 100	77 000	47 100
23 Korn, de 20 største kornbrukene, 707 dekar korn. Østlandet	0,727	326 800	390 500	351 400
24 Korn og svin, 320 dekar korn + 26 avlssvin. Trøndelag	1,009	385 600	349 100	332 600
25 Sau, 133 vinterfôra sauer. Vestlandet	1,437	153 600	169 300	189 100
26 Sau, 155 vinterfôra sauer. Nord-Norge	1,132	274 500	306 100	336 000
27 Sau, de 25 største sauebrukene, 257 v.fôra sauer. Landet	1,690	254 000	288 200	315 300
28 Samdrift melkeproduksjon, 43 årskyr. Landet	2,633	368 500	365 900	391 100

Tabell 8.12 Endring i vederlag til arbeid og egenkapital, inklusive beregnet inntektsverdi før skatt av jordbruksfradraget og inklusive volumframregninger fra regnskapsåret 2012. Resultatene før jordbruksoppgjøret 2014. Kr per årsverk

	Vederlag i 2012	Endring fra 2012 til 2013	Endring fra 2013 til 2014	Endring fra 2012 til 2014
1 Melk og storfeslakt, 24 årskyr. Landet	314 900	300	20 500	20 800
2 Korn, 337 dekar korn. Landet	164 900	53 800	-35 200	18 600
3 Sau, 153 vinterfôra sauer. Landet	199 300	24 500	24 800	49 300
4 Melkeproduksjon geit, 115 årsgeiter. Landet	325 300	4 000	19 400	23 400
5 Svin og korn, 50 avlssvin + 357 dekar korn. Landet	321 100	-69 400	-24 300	-93 700
6 Egg og planteprod., 7 008 høner + 256 dekar korn. Landet	426 100	-96 200	-72 700	-168 900
7 Poteter og korn, 130 daa poteter + 429 daa korn. Landet	437 200	44 900	-9 900	35 000
8 Storfeslakt/ammeku, 29 ammekyr. Landet	250 200	32 200	23 900	56 100
9 Frukt og bær, 50 dekar frukt og bær. Landet	291 400	44 300	-4 800	39 500
10 Fjorfekjøtt og planteprodukter, 96 878 fjorfeslakt. Landet	410 800	33 100	-43 700	-10 600

Tabell 8.13 Endring i vederlag til arbeid og egenkapital, inklusive beregnet inntektsverdi før skatt av jordbruksfradraget og inklusive volumframregninger fra regnskapsåret 2012. Resultatene før jordbruksoppgjøret 2014. Kr per årsverk

	Vederlag i 2012	Endring fra 2012 til 2013	Endring fra 2013 til 2014	Endring fra 2012 til 2014
11 Økologisk melk og storfeslakt, 23 årskyr. Landet	336 200	-200	14 000	13 800
12 Melk, de 1/3 minste melkebrukene, 13 årskyr. Landet	266 200	3 300	16 800	20 100
13 Melk, de 1/3 største melkebrukene, 37 årskyr. Landet	345 200	-2 700	24 800	22 100
14 Melk, de 25 største melkebrukene, 54 årskyr. Landet	390 200	-7 000	27 300	20 300
15 Melk og storfeslakt, 26 årskyr. Østlandets flatbygder	339 800	100	19 800	19 900
16 Melk og storfeslakt, 22 årskyr. Østlandets andre bygder	320 600	2 000	20 700	22 700
17 Melk og storfeslakt, 34 årskyr. Agder/Rogaland, Jæren	376 700	-8 300	27 200	18 900
18 Melk og storfeslakt, 20 årskyr. Agder/Rogal., andre bygder	287 900	900	20 400	21 300
19 Melk og storfeslakt, 22 årskyr. Vestlandet	291 100	400	19 500	19 900
20 Melk og storfeslakt, 26 årskyr. Trøndelag	310 600	700	19 800	20 500
21 Melk og storfeslakt, 23 årskyr. Nord-Norge	321 800	500	21 300	21 800
22 Korn, < 400 dekar korn (228 dekar korn). Østlandet	34 100	42 900	-29 900	13 000
23 Korn, de 20 største kornbrukene, 707 dekar korn. Østlandet	326 800	63 700	-39 100	24 600
24 Korn og svin, 320 dekar korn + 26 avlssvin. Trøndelag	385 600	-36 500	-16 500	-53 000
25 Sau, 133 vinterfôra sauer. Vestlandet	153 600	15 700	19 800	35 500
26 Sau, 155 vinterfôra sauer. Nord-Norge	274 500	31 600	29 900	61 500
27 Sau, de 25 største sauebrukene, 257 v.fôra sauer. Landet	254 000	34 200	27 100	61 300
28 Samdrift melkeproduksjon, 43 årskyr. Landet	368 500	-2 600	25 200	22 600

I tabell 8.14 er årets jordbruksoppgjør innarbeidet i referansebruksberegningene og regnet fram til kalenderåret 2015 (fullt utslag av oppgjøret) med utgangspunkt i de forutsetninger som er lagt til grunn i oppgjøret.

Tabell 8.14 Vederlag til arbeid og egenkapital, både uten og med beregnet inntektsverdi før skatt av jordbruksfradraget. Fullt utslag er helårsvirkningen for kalenderåret 2015 når jordbruksoppgjøret 2014 er innarbeidet med oppgjørets forutsetninger for pris- og kostnadsvekst fra 2014 til 2015. Kr per årsverk

	2014 ¹ før oppgjør ekskl. skatt	2014 ¹ inkl. skatt	Fullt utslag av oppgjør ² ekskl. skatt	Fullt utslag av oppgjør ² inkl. skatt
1 Melk og storfeslakt, 24 årskyr. Landet	305 800	335 700	10 000	10 700
2 Korn, 337 dekar korn. Landet	142 300	183 500	-2 900	-3 900
3 Sau, 153 vinterfôra sauer. Landet	220 900	248 600	13 600	14 600
4 Melkeproduksjon geit, 115 årsgaier. Landet	319 200	348 700	8 800	9 400
5 Svin og korn, 50 avlssvin + 357 dekar korn. Landet	201 400	227 400	-7 100	-7 900
6 Egg/planteprod., 7 008 høner + 256 dekar korn. Landet	229 000	257 200	-4 200	-4 900
7 Poteter og korn, 130 daa potet + 429 daa korn. Landet	426 100	472 200	25 600	27 500
8 Storfeslakt/ammeku, 29 ammekyr. Landet	272 400	306 300	10 000	10 600
9 Frukt og bær, 50 dekar frukt og bær. Landet	306 300	330 900	9 700	10 200
10 Fjorfekjøtt/planteprodukter, 96 878 fjorfeslakt. Landet	357 600	400 200	36 300	39 000
11 Økologisk melk og storfeslakt, 23 årskyr. Landet	320 800	350 000	16 000	17 100
12 Melk, de 1/3 minste melkebrukene, 13 årskyr. Landet	258 700	286 300	2 600	2 800
13 Melk, de 1/3 største melkebrukene, 37 årskyr. Landet	335 400	367 300	24 400	24 500
14 Melk, de 25 største melkebrukene, 54 årskyr. Landet	380 300	410 500	42 000	42 000
15 Melk og storfeslakt, 26 årskyr. Østlandets flatbygder	331 600	359 700	11 600	12 300
16 Melk og storfeslakt, 22 årskyr. Østlandets andre bygd.	313 600	343 300	11 400	12 300
17 Melk og storfeslakt, 34 årskyr. Agder/Rogaland, Jæren	360 000	395 600	17 700	19 000
18 Melk og storfesl., 20 årskyr. Agder/Rogal., andre bygd.	280 900	309 200	9 600	10 200
19 Melk og storfeslakt, 22 årskyr. Vestlandet	282 700	311 000	8 300	8 900
20 Melk og storfeslakt, 26 årskyr. Trøndelag	301 000	331 100	12 800	13 700
21 Melk og storfeslakt, 23 årskyr. Nord-Norge	312 500	343 600	18 100	19 400
22 Korn, < 400 dekar korn (228 dekar korn). Østlandet	26 100	47 100	2 400	2 600
23 Korn, 20 største kornbrukene, 707 daa korn. Østlandet	302 100	351 400	2 100	2 200
24 Korn og svin, 320 dekar korn + 26 avlssvin. Trøndelag	291 400	332 600	-9 500	-10 500
25 Sau, 133 vinterfôra sauer. Vestlandet	166 800	189 100	8 200	8 900
26 Sau, 155 vinterfôra sauer. Nord-Norge	300 400	336 000	16 300	17 600
27 Sau, de 25 største sauebrukene, 257 v.f. sauer. Landet	285 000	315 300	38 000	41 000
28 Samdrift melkeproduksjon, 43 årskyr. Landet	363 400	391 100	32 400	32 400

3) Før utslaget av jordbruksoppgjøret 2014 er regnet inn i resultatene for året 2014

4) Fullt utslag for kalenderåret 2015 (helårsvirkning av oppgjøret) med oppgjørets forutsetninger for pris- og kostnadsvekst i 2015 (jf. tabell 7.1)

8.2 Økologisk melkeproduksjon

I driftsgranskingsmaterialet for 2012 er det 30 økologiske melkeproduksjonsbruk. For å få en mer ensartet gruppe til å utarbeide referansebruk 11 med økologisk melk og storfeslakt, er noen av disse brukene tatt ut. Det er derfor 28 Debio-godkjente melkeproduksjonsbruk som inngår i årets referansebruksberegninger. Presentasjonen i tabell 8.15 omfatter kun regnskapsåret 2012 (basisåret).

Årets driftsgranskingsbruk med økologisk melkeproduksjon ligger i fylkene Østfold, Akershus, Hedmark, Vestfold, Telemark, Aust-Agder, Vest-Agder, Rogaland, Hordaland, Møre og Romsdal, Sør-Trøndelag, Nord-Trøndelag og Nordland.

Referansebruk 11 har 23,2 årskyr, 30,8 andre storfe og bare et lite innslag av andre husdyr. Jordbruksarealet i alt er på 392 dekar, herav 360 dekar eng/beite og 29 dekar korn/erter/oljefrø. Referansebruket leverer ca. 135 900 liter melk og 3 245 kg storfekjøtt. Oppnådd melkepris (uten tilskudd) er 5,50 kroner per liter, som er 65 øre høyere enn for eksempel på referansebruk 1. For ku- og storfekjøtt er oppnådd pris (uten tilskudd) henholdsvis 52 øre høyere og 1,20 kroner lavere per kg enn på referansebruk 1.

Tabell 8.15 viser det økonomiske resultatet for gruppen av driftsgranskingsbruk med økologisk melkeproduksjon, referansebruk 11, i regnskapsåret 2012 og de tilsvarende resultatene for referansebruk 1. Av tabellen går det fram at de ulike inntekts- og kostnadspostene er noe forskjellig mellom de to gruppene av bruk. Den relativt største forskjellen ligger i sum variable kostnader, som blant annet omfatter handelsgjødsel og kraftfôr. Arbeidsforbruket på de økologiske melkeproduksjonsbrukene er i gjennomsnitt 3 663 timer mens det er 3 588 timer på referansebruk 1 som i årets beregninger har 23,7 årskyr (og til sammenligning 3 820 timer på referansebruk 15 med 26,1 årskyr og 3 600 timer på referansebruk 21 med 22,6 årskyr).

Tabell 8.15 Resultatregning for 28 driftsgranskingsbruk med økologisk melkeproduksjon og referansebruk 1, regnskapsåret 2012. Kr

	Økologisk melkeproduksjon	Referansebruk nr. 1
Antall årskyr	23,2	23,7
Jordbruksareal i alt, dekar	392	344
Sum inntekter før tilskudd	995 200	1 113 600
Pristilskudd	36 400	90 100
Produksjonsuavhengige tilskudd	563 700	455 800
+ Tilskudd i alt	600 100	545 900
= Inntekter i alt	1 595 300	1 659 500
Variable kostnader	403 900	535 400
Faste kostnader	529 300	494 400
Avskrivninger	161 700	145 500
- Kostnader i alt	1 094 900	1 175 300
= Driftsoverskudd	500 400	484 200
+ Leid arbeid	154 500	125 800
- Jordbrukets andel av gjeldsrenter	46 100	54 800
- Jordbrukets andel av kår	3 100	4 400
= Vederlag til arbeid og egenkapital	605 700	550 800
/ Antall årsverk	1,985	1,945
= Vederlag til arbeid og egenkapital per årsverk	305 100	283 200

8.3 Samdrifter i melkeproduksjon

For regnskapsåret 2012 er det samlet inn 31 skatteregnskap fra samdrifter med minst to aktive deltakere og som ikke hadde annen vesentlig produksjon enn melk og tilhørende kjøttproduksjon på storfe.

Skatteregnskapene for samdriftene er omarbeidet til driftsregnskap etter de samme prinsipper som blir brukt for de regnskapene som inngår i de ordinære driftsgranskingene for jord- og skogbruk. Utvalget av samdrifter er tilfeldig og basert på lister som er trukket fra tilskudsregisteret til Statens landbruksforvaltning.

Resultatet for samdriftene er presentert i tabellen under. Regnskapet for samdriften er slått sammen med regnskapet til hver av deltakerne i samdriften slik at tallene viser resultatet for hele virksomheten. All jordbruksvirksomhet på de aktuelle eiendommene inngår, slik at både samdriften og deltakernes egen jordbruksvirksomhet er tatt med. Resultatmålene for den enkelte samdrift blir da samlet for samdriften og deltakerne.

Samdriftene er sammenlignet med en gruppe i driftsgranskingene bestående av 63 store melkeproduksjonsbruk som er drevet av enkeltbrukere, det vil si enkeltbruk som har driftsformen produksjon av melk og storfeslakt.¹ Driftsomfanget på disse har vært 43,3 årskyr, mot 43,4 årskyr for samdriftene. Omfanget av husdyrholdet har da vært såpass likt at dette skulle være en god sammenligningsgruppe. Det viser seg at samdriftene har hatt en god del større areal enn de store melkebrukene, 664 dekar mot 542 dekar. De store melkebrukene har tatt litt større avlinger enn samdriftene, 406 FEm per dekar mot 352 FEm per dekar for samdriftene. Vi tror at noe av dette skyldes plasseringen til de store melkebrukene. De fleste av disse ligger på flatbygdene, mens samdriftene er mer spredd over hele landet og har noe dårligere naturgitte forhold.

Samlede eiendeler i jordbruket hos samdriftene var per 31. desember 2012 verdt 6,8 mill. kr. På det samme tidspunktet var verdien av jordbrukseiendelene på de store melkebrukene 6,2 mill. kr.

Samdriftene har hatt større melkekvote enn de store melkebrukene. De store melkebrukene har utnyttet melkeknoten litt bedre, med 94 prosent fyllingsgrad. Hos samdriftene ble 91 prosent av kvoten oppfylt. Samdriftene har produsert noe mer kjøtt enn de store melkebrukene, 278 kg kontra 208 kg per årsku. Samlet inntekt fra husdyrholdet har vært 2 288 900 kr hos samdriftene og 1 953 000 kr hos de store melkebrukene.

Arbeidseffektiviteten ser ut til å ha vært litt større på de store melkebrukene enn i samdriftene. Antall arbeidstimer per årsku har vært 101 på de store melkebrukene mot 112 timer hos samdriftene. Dette kan delvis skyldes hvordan en del av samdriftene er organisert, med melkekyr i ett fjøs og ungdyr i et annet. Ofte kan også de enkelte fjøsene og arealet ligge langt fra hverandre, noe som gir flere arbeidstimer for samdriftene.

Utbetalte tilskudd har vært større hos samdriftene enn hos de store melkebrukene, henholdsvis 815 500 kr mot 713 800 kr. En stor del av forskjellen skyldes at mange av samdriftene ligger i soner med høyere satser for tilskudd enn det som er tilfelle

¹ Driftsgranskingene er utvidet til å omfatte en egen gruppe med samdriftsbruk der minst to deltakere deltar aktivt i driften. I tillegg er det også med noen samdrifter med bare én aktiv deltaker i den vanlige driftsgranskingen. Disse er da klassifisert som enkeltbruk og inngår ikke i gruppen samdrifter. De fleste av disse samdriftene (med bare én aktiv deltaker) inngår imidlertid i sammenligningsgruppen store melkebruk. Det er således noen samdriftsbruk med i sammenligningsgruppen. Det er mulig at dette bidrar til å undervurdere forskjellen mellom samdrifter og andre melkebruk.

for de store melkebrukene. Samtidig har samdriftene større areal. Dette har slått ut i høyere utbetalinger av areal- og kulturlandskapstilskudd. Noe av forskjellene i tilskudd skyldes også at samdriftene er jevnt fordelt i regionene, men de store melkebrukene er mer konsentrert i soner uten distriktstilskudd.

Sum produksjonsinntekter har vært 3 240 600 kr hos samdriftene. Tilsvarende sum hos de store melkebrukene har vært 2 740 600 kr.

De variable kostnadene har vært høyere hos samdriftene. Dette skyldes i stor grad større kjøttproduksjon. Innkjøp av forbruksartikler til husdyrholdet har også kommet opp i større beløp hos samdriftene, og det samme gjelder utgifter til innkjøp av dyr. Samdriftene har hatt litt høyere faste kostnader enn de store melkebrukene. Samdriftene har hatt en liten økning i faste kostnader mens de store melkebrukene har hatt en reduksjon sammenlignet med tilsvarende grupper i 2011. De store melkebrukene har hatt større kostnader til maskinleie, leasing, jordleie og kvoteleie enn samdriftene, 211 500 kr mot 199 900 kr. Samdriftene har blant annet hatt større kostnader til vedlikehold. Kostnadene til leid arbeid har vært mindre. Dette skyldes at brukere i samdrift i mange tilfeller avløser hverandre eller arbeider i turnus slik at behovet for ekstern avløser blir mindre. Sum faste kostnader for samdriftene har vært 851 500 kr, mot 798 300 kr for de store melkebrukene. Med hensyn til avskrivninger har samdriftene økt noe sammenlignet med tilsvarende gruppe i 2011, fra 310 600 kr i fjor til 337 000 kr i år. De store melkebrukene har hatt en tilsvarende økning fra 270 800 kr for 2011 i fjor til 277 600 kr for 2012 i år.

Driftsoverskuddet fra jordbruket hos samdriftene ble 900 100 kr, mot 734 100 kr hos de store melkebrukene. Vederlaget til arbeid og egenkapital per årsverk ble 338 100 kr for samdriftene og 317 500 kr for de store melkebrukene.

Egenkapitalprosenten har vært 49 hos samdriftene og 44 hos de store melkebrukene.

Tabell 8.16 Samdrifter i melkeproduksjonen sammenlignet med store melkebruk

	Samdrifter 2012	Store melkebruk 2012
Antall bruk	31	63
Jordbruksareal, dekar	664	542
Herav leid areal, dekar	266	262
Eiendeler i jordbruket per 31.12., kr	6 793 100	6 170 700
Antall årskyr	43,4	43,3
Melk per årsku, kg	7 810	7 516
Kjøtt per årsku, kg	278	208
Omsatt melk, liter	313 032	295 801
Melkekvote, liter	345 595	313 656
Melkepris, kr per liter	4,84	4,85
Pris på kukjøtt, kr per kg	39,31	39,53
Pris på annet storfekjøtt, kr per kg	47,07	45,28
Arbeidsinnsats i alt (jordbruket), timer	4 857	4 356
Timer per årsku	112	101
Produksjonsinntekter, kr		
Melk	1 515 700	1 433 700
Kukjøtt	246 900	199 100
Annet storfekjøtt	353 100	257 500
Livdyr	32 400	59 000
Inntekter fra husdyrprodukter i alt	2 288 900	1 953 000
Inntekter fra planteprodukter i alt	83 800	40 500
Tilskudd	815 500	713 800
Andre inntekter	59 000	36 800
Bunnfradrag	-6 600	-3 500
Sum produksjonsinntekter	3 240 600	2 740 600
Variable kostnader, kr		
Såkorn, annet såfrø og planter	16 100	18 100
Handelsgjødsel og kalk	99 800	88 500
Kraftfôr	655 600	550 800
Annet fôr	73 100	61 500
Konserveringsmiddel	15 800	17 000
Kjøp av dyr	121 200	51 700
Andre variable kostnader	170 200	142 900
Sum variable kostnader	1 152 000	930 600
Faste kostnader, kr		
Leid arbeid	129 200	172 400
Drivstoff	64 300	57 700
Vedlikehold	230 300	188 900
Maskinleie, leasing, jord- og kvoteleie	199 900	211 500
Andre faste kostnader	227 800	167 700
Sum faste kostnader	851 500	798 300
Avskrivninger i alt, kr	337 000	277 600
Driftsoverskudd, kr	900 100	734 100
Familiens arbeidsfortjeneste, kr	701 200	554 800
Lønnsevne i alt, kr	830 500	727 200
Lønnsevne, kr per time	170,98	166,96
Familiens arbeidsfortjeneste per årsverk, kr	315 900	297 400
Vederlag til arbeid og egenkapital, kr	890 100	749 500
Vederlag til arbeid og egenkapital per årsverk, kr	338 100	317 500
Egenkapitalprosent	49	44

8.4 Analyse av kombinerte produksjoner

Noen referansebruk kombinerer flere driftsgrener. Dette gjelder blant annet referansebrukene 5-7 som er svin kombinert med korn, egg kombinert med planteprodukter og poteter kombinert med korn. Ideelt sett hadde det vært ønskelig med driftsgrenanalyser av de kombinerte produksjonene slik at utslagene for hver produksjonsgren kunne studeres. Materialet gir ikke anledning til det, og spesielt på kostnadssiden er det krevende å splitte kostnader blant annet til leid arbeid, administrasjon, drivstoff, elektrisk kraft og alle kapitalkostnadene inklusive gjeld og renter på lånt kapital. Arbeidsforbruket er heller ikke fordelt på driftsgrener på det enkelte deltakerbruket. Dersom slike fellesposter skal fordeles, må det ofte nyttes en forholdsvis stor grad av skjønn, som igjen øker usikkerheten i resultatene.

For tre år siden gjorde NILF på oppdrag en driftsgrensanalyse for referansebruket med svin og korn, der en ut fra best mulig skjønn fastsatte fordelingsnøkler for alle inntekts- og kostnadsposter. Referansebruket hadde den gang 45 avlssvin og 353 dekar korn. Referansebruk 2 med ren kornproduksjon hadde 335 dekar korn. Arbeidsforbruk for kornproduksjonen kombinasjonsbruket ble regnet likt per dekar korn som for det rene kornbruket, mens resten av arbeidet ble regnet til svineproduksjonen.

Resultatet den gang viste følgende fordeling:

Tabell 8.17 Andel av noen hovedposter fordelt på referansebruk 5 i 2009

	Andel svin, prosent	Andel korn, prosent
Sum inntekter før tilskudd	84	16
Tilskudd i alt	40	60
Inntekter i alt	80	20
Variable kostnader	90	10
Faste kostnader før avskrivninger	65	35
Kostnader i alt	81	19
Driftsoverskudd	69	31
Vederlag til arbeid og egenkapital	71	29
Arbeidsforbruk	67	33
Vederlag til arbeid og egenkapital per årsverk	50	50

Den nederste linjen betyr at vederlag til arbeid og egenkapital per årsverk for hver av driftsgrenene for regnskapsåret 2009 kom ut på tilnærmet samme nivå.

Referansebruk 5 har i år 50 avlssvin og 357 dekar korn. Inntektsfordelingen før tilskudd er som i tabellen over (16 prosent fra korn). Arbeidsforbruket fordelt etter samme prinsipp som for tre år siden gir at 27 prosent av arbeidsforbruket vil gjelde kornproduksjonen, mens 73 prosent vil gjelde svineholdet.

Referansebruk 6 har i år 7008 høner og 256 dekar korn. På dette referansebruket kommer 13 prosent av produksjonsinntektene før tilskudd fra planteprodukter. Eggsalg utgjør 97 prosent av husdyrinntektene og 83 prosent av sum inntekter før tilskudd. Storfeyinntekter utgjør 2 prosent av inntekter før tilskudd. Referansebruket har 309 dekar jordbruksareal i alt, der 42 dekar brukes til eng og beite. Arbeidsforbruket fordelt etter samme prinsipp som ovenfor der det er regnet 2,2 timer per dekar til korn og andre sideproduksjoner gir 23 prosent av arbeidsforbruket, mens 77 prosent av arbeidsforbruket vil gjelde eggproduksjonen.

Referansebruk 7 har i år 130 dekar poteter og 429 dekar korn og et totalareal på 591 dekar. Referansebruket har ingen husdyrinntekter. Poteter utgjør 55 prosent av planteproduksjonsinntektene, mens korn utgjør 36 prosent. Frukt, bær og grønnsaker utgjør 8 prosent av planteproduksjonsinntektene og grovførsalg utgjør 1 prosent. Arbeidsforbruket i kornproduksjonen vil med 2,2 timer per dekar (som for det litt mindre referansebruk 2) utgjøre 35 prosent av arbeidsforbruket. Arbeidsforbruket til grønnsaker, frukt og bær vil trolig ligne mest på arbeidsforbruket i potetproduksjonen. Arbeidsforbruket for de 162 dekarne til poteter og annet enn korn blir 10,7 timer per dekar

8.5 Sammenligning av resultatene i referansebrukssystemet med resultatene fra normaliserte regnskaper

I dette kapitlet er det foretatt en sammenligning av resultatene i referansebruksberegningene inkludert volumframregninger fra regnskapsåret 2012 med resultatene fra totalkalkylens normaliserte regnskaper. Resultatene fra referansebrukene er beregninger utført på bruksnivå på grunnlag av bruk over et visst økonomisk driftsomfang, mens totalkalkylens normaliserte regnskaper er et sektorregnskap med aggregerte tall for hele det norske jordbruket fordelt ut på totalt antall årsverk. På en del områder vil det derfor være ulike beregningsprinsipper som er lagt til grunn i de to systemene. Totalkalkylen vil i større grad fange opp strukturelle endringer i jordbruket og utvalget av referansebruk er ikke representativt for totaljordbruket.

Noen flere årsaker til ulik utvikling i vederlaget til arbeid og egenkapital per årsverk fra 2012 til 2013 og fra 2013 til 2014 mellom de to beregningssystemene, er forsøkt forklart nedenfor.

Til sammenligningen har en beregnet et grovt gjennomsnitt av vederlaget til arbeid og egenkapital på referansebrukene i 2012. Dette er gjort ved å ta resultatet fra de første 10 referansebrukene og vekte dem etter antall driftsgranskingsbruk som inngår og antall årsverk. Tabell 8.17 viser at inntektsnivået da er ca. 19 400 kr per årsverk høyere i referansebruksberegningene. I fjorårets beregninger var inntektsnivået ca. 10 800 kr per årsverk lavere i referansebruksberegningene enn i normaliserte regnskaper. De to viktigste årsakene til dette nivåskiftet er ulik periodisering av etterbetalinger i melkeprisen (jf. underkapittel 5.3) og justeringen av arbeidsforbruket (antall årsverk) i årets totalkalkyleberegninger.

For framregningsårene har en vist hvilket intervall utviklingen av vederlaget per årsverk varierer innenfor på enkeltbruksnivå (volumframregninger fra regnskapsåret 2012 inkludert).

Normaliserte regnskaper og beregnet referansebruksinntekt inkludert volumframregninger fra regnskapsåret 2012 viser følgende utvikling med hensyn til resultat og årlig endring i vederlaget til arbeid og egenkapital i kr per årsverk.

Tabell 8.18 Vederlag til arbeid og egenkapital i kr per årsverk^{1,2}

	Normaliserte regnskaper		Referansebruksberegningene inklusive volumframregninger	
	Kr/årsverk	Endring	Kr/årsverk	Intervall for endring
2012	247 300		266 700	
2013	253 100	+ 5 800		fra minus 87 500 til pluss 58 800
2014	274 200	+ 21 100		fra minus 64 900 til pluss 30 000

1) Jordbruksfradrag ved skatteligningen er ikke regnet inn

2) Resultatene er før jordbruksoppgjøret 2014

Tabellen viser at inntektsutviklingen er noe forskjellig i de to beregningssystemene og at inntektsutviklingen dessuten varierer betydelig mellom ulike referansebruk.

Sammenlignet med utviklingen av et grovt gjennomsnitt av referansebrukene inkludert volumframregninger fra regnskapsåret 2012, men med samme vektning i framregningsårene, finner vi at referansebrukene har en gjennomsnittlig inntektsøkning per årsverk fra 2012 til 2013 og at det også er en økning i normaliserte regnskaper. Differansen i inntektsutviklingen mellom de to beregningssystemene er omtrent 1 500 kr større økning i normaliserte regnskaper. Fra 2013 til 2014 er det en gjennomsnittlig inntektsøkning både i referansebruksberegningene og i normaliserte regnskaper. Differansen i inntektsutviklingen er omtrent 8 500 kr større økning i normaliserte regnskaper. Ser en på nivået ligger altså referansebrukene 19 400 kr over normaliserte regnskaper i 2012 og om lag 9 400 kr over normaliserte regnskaper i 2014.

Noen forskjeller som kan bidra til å forklare litt nærmere både ulik utvikling og ulikt nivå, er:

- Framregning av melkepris avviker fra totalkalkylen. Dette handler om ulik periodisering av etterbetalinger og er nærmere omtalt i underkapittel 5.3. Forskjellen fra 2012 til 2013 er 16 øre per liter melk større prisøkning i totalkalkylen som tilsvarer 5 100 kr per årsverk. Forskjellen fra 2013 til 2014 er 5 øre per liter melk større prisøkning i totalkalkylen som tilsvarer 1 600 kr per årsverk.
- Kapitalslitet bygger på prinsippet om historisk kost i driftsgranskingene og prisnivåjustering i normaliserte regnskaper. Dette gir lavere kapitalslit i driftsgranskingene (og referansebrukene) enn i normaliserte regnskaper.
- Forskjell i utviklingen i nominell rente og realrente. «Effekt av finansiering» (prisstigningsgevinst på den lånte delen av kapitalen) reduserer realrentekostnaden i normaliserte regnskaper. I årets beregning gir dette fra 2012 til 2013 et negativt bidrag til utviklingen på 600 kr per årsverk i normaliserte regnskaper. I referansebruksberegningene beregnes kapitalslitet etter historiske investeringskostnader slik at det ikke blir noen prisstigningsgevinst.
- Produktivitetsendring/volumendring er regnet på ulik måte i de to beregningssystemene. I normaliserte regnskaper betyr nedgangen i samlet antall årsverk i jordbruket en økning i vederlaget på om lag 6 000 kr per årsverk fra 2012 til 2013 og om lag 6 000 kr per årsverk også fra 2013 til 2014. Gjennomsnittlig volumframregning på referansebrukene viser en økning på om lag 7 200 kr fra 2012 til 2013 og om lag 7 500 kr fra 2013 til 2014. (Volumframregningene på referansebrukene er beskrevet i kapittel 4.) Totalkalkylen fanger umiddelbart opp strukturelle endringer i jordbruket slik som nedgang i arbeidsforbruk, mens måten volumframregningene gjøres på referansebrukene gjør at skift i utviklingstrender først blir fanget opp etter flere år.
- Alle jordbrukets produksjoner inngår i totalkalkylens normaliserte regnskaper, men en del av disse inngår ikke i referansebrukene. Dette er blant annet pelsdyr, grønnsaker og blomster. Disse produksjonene kan ha et annet nivå og en annen utvikling for vederlag til arbeid og egenkapital enn øvrige produksjoner.
- I referansebrukene føres kostnader og eventuelt inntekter ved jordleie slik de fremgår av driftsregnskapet for enkeltbruk. I normaliserte regnskaper anses all jord å tilhøre sektoren.

- Normaliserte regnskaper har med poster som ikke inngår i referansebrukene. Tidligpensjonsordning er en slik post som bidrar til et høyere nivå i normaliserte regnskaper med til sammen omtrent 1 900 kr per årsverk i 2012.
- Beregningssystemene har forskjellig prinsipp for føring av tilskudd. I referansebruksberegningene framregnes tilskudd med vedtatte satser, mens i normaliserte regnskaper er det bevilgningene (budsjettert beløp) som regnes inn for budsjettåret 2014.

Budsjettnemnda for jordbruket

Oslo 17.06.2014

Knut Børve

Guro Dæhlen (vara)	Anders Thomas Knutsen (vara)	Per Arne Skjeflo
Gunnar Farestveit (vara)	Siril Kvam	Viil Søyland
Olaf Godli	Anne Thorine Lundstein	Lajla Tunaal White
Steinar Helgen	Siv Mossleth	Per Aas
Anders Huus	Ole Rognstad	

Oddmund Hjukse